

# Summula Raymundi

dilectio. sed si tertia supuenerit statim remittit dilectio. Secdo ē ibi p̄s-  
ctio indiuisibilis. et ex hoc est ibi m̄imonij qd̄ est fact̄ m̄. Tercio ibi ē cō-  
iunctio vtilis. et ex hoc orit̄ bonū. plis qd̄ ḡnat̄ p̄ncipaliter ad cultū d̄i. Et  
ḡ triplex iunctio cōr̄ndet triplici bono m̄imonij. Un̄ iunctio singularis  
cōr̄ndet bono fidei. sed iunctio indiuisibilis bono m̄imonij iunctio  
v̄o vtilis bono plis.

¶ Secdo notādū q̄ in m̄imonio est triplex actus iugal̄is. Quibā ē lis-  
citus. quidā fragilis. et quidā phibit̄. Act̄ licit̄ ē triplex. quidā simplic̄  
fit p̄t̄ plis ḡnatōem. et ille ē act̄ x̄tus et meritor̄. Secdo sit in reddendo  
debitū thori. et iste etiā est licit̄. q̄ vir tenet̄ reddere mulieri debitū car-  
nis. Tercio ē p̄ter fornicatōem euitādā. Et hoc est dupl̄. vel in iuge. v̄l  
in se. si in iuge. tunc non peccat. si aut̄ in se peccat. Secdo act̄ iugal̄ ē fra-  
gilis. et iste fit p̄t̄ dilectōem. et hoc dupl̄. vel p̄t̄ dilectōem vxor̄. vel  
fornicatoriā. si vxor̄ peccat venialit̄. Verbigrā aliquis dicit sic. ego  
cognosco vxorē meā p̄t̄ ip̄ius delectōem. et si non eēt vxor̄ mea ip̄am  
non cognoscerem. et in hoc peccat venialit̄. Si aut̄ diligit eā fornicarie.  
tunc in hoc peccat mortāl̄. Verbigrā. dicit aliquis. si talis non eēt vxor̄  
mea adhuc vellem eā cognoscere si possem. et sic ibi est dilectio fornicaria  
Mercius actus iugal̄is est phibitus. et iste fit pluribus mōis. Primo fit  
in tpe quo phibitum est ab ecclia. scz in aduētū domini. in q̄draḡesima.  
et tpe infirmitatis mulieris. et sic p̄r̄ in quattuor t̄pib̄ anni. et in alijs m̄-  
tis. in q̄bus non licet exercere iura carnalia. Itē non dnt̄ fieri in locis cō-  
secratis. et n̄ dnt̄ fieri p̄ modū incitatōis. q̄ quotienscunq̄ hō incitat se  
ip̄m ad hoc peccat mortāl̄.

¶ Ultimo notādū. q̄ aliquis h̄ns vxorē coḡscat carnāl̄ sororē vxor̄ sue  
tunc dubitat. vtz deinceps possit coḡscere vxorē suā. R̄ n̄r̄ s̄m̄ plures do-  
ctores q̄ nō. sed ip̄e dz̄ p̄t̄ue abstinere. q̄ iā vxor̄ sua s̄a sua p̄ sanguinea  
seu affinis efficiet̄ ex coitu p̄t̄rato cū sorore vxoris. Et q̄ritur vlt̄erius.  
vtz talis dz̄ dimittere vxorē suā vel non. R̄ n̄r̄ s̄b̄ distinctōe. q̄ vel talis co-  
gnouit sororē vxoris scient̄ vel ignorāter. si ignorāter. nō pt̄ dimittere. q̄  
si aut̄ non sepant. tunc ip̄e vir debitū thori nō dz̄ petere.  
i. i. h̄bem̄ sacerdotū

**Glumus in domibus p̄sonas p̄byteroz**

s̄ mulieres s̄ sacerdot̄  
**Suspectas esse. mater soroz atqz sorores**  
s̄ domib̄ i. p̄ sanguinee

**Filia vel fratris in eis sint vel prope nepres**  
s̄ sacerdotes i. infirmis i. paup̄ib̄

**Ni pro posse suo miseris socijs vel egenis**  
s̄ sacerdotes i. phibitoz

**Hospicij nec sint h̄i lusores vetitoz**  
i. sicut i. taxilloz

**Luboz. velut est alee globi decioz**



**C**erte est terci<sup>9</sup> tractat<sup>9</sup> hui<sup>9</sup> libri. in quo autor be<sup>9</sup>minat d<sup>9</sup>vitar hone<sup>9</sup>state clericoy. Et diuidit in duas ptes. In p<sup>9</sup>ma autor facit qd dcm est. In scda determinat deysura e<sup>9</sup> specieb<sup>9</sup>. Scda. ibi (vsure spe) Prima adhuc in duas. Na pmo facit qd dcm est. Scdo be<sup>9</sup>minat de symonia. ibi (Svendis) Prima adhuc in duas. pmo facit qd dcm est. Scdo be<sup>9</sup>minat d<sup>9</sup> bellis pncipū. Scda. ibi (Si pnceps) Prima adhuc i duas. naz pmo facit qd dcm ē. Scdo be<sup>9</sup>minat d<sup>9</sup> reb<sup>9</sup> inuentis q<sup>9</sup> s<sup>9</sup> p<sup>9</sup>bite docens qd sit agendū circa istas. scda. ibi (Si bona) Prima adhuc in duas. na pmo facit qd dcm est. Scdo be<sup>9</sup>minat de furib<sup>9</sup>. raptorib<sup>9</sup>. e<sup>9</sup> malefactoribus. Scda. ibi (Fraude) ptes patebunt in pccssu. ¶ Quātū ad p<sup>9</sup>mā ptem autor vult q<sup>9</sup> in domib<sup>9</sup> sacerdotū non dnt habitare p<sup>9</sup>sonē suspecte vt s<sup>9</sup> iuuenes mulieres. Et rō est. qz hōies haberēt statim suspitōem d<sup>9</sup> sacerdotē sup talib<sup>9</sup> p<sup>9</sup>sonis iuuenib<sup>9</sup>. tñ m<sup>9</sup> e<sup>9</sup> sorores filij vel filie soroy pnt bñ cōmorari ipis. Deinde autor s<sup>9</sup>bit ponēdo duo documēta de vita e<sup>9</sup> honestate clericoy dicens q<sup>9</sup> clerici siue sacerdotes dnt egenis. peregrinise alijs paupibus benefacere. p<sup>9</sup> ch<sup>9</sup>ri noie ipis elemosynas dando. ipos hospitandos. p<sup>9</sup> p<sup>9</sup>sqz v<sup>9</sup>bis auxilijs alijs bonis opibus s<sup>9</sup>buendo. Subdit v<sup>9</sup>terius aliud documētū q<sup>9</sup> clerici e<sup>9</sup> sacerdotes non dnt ad<sup>9</sup>herere ludis. p<sup>9</sup>hibitis. nec dnt eē manifesti lusores in alca. in globis. e<sup>9</sup> in decijs. i. taxillis qz tales ludi p<sup>9</sup>hibiti s<sup>9</sup>.

**M**orandū pmo. q<sup>9</sup> autor p<sup>9</sup>hibet hic in lrā mulieres suspectas siue in honestas fuisse siue morari in domib<sup>9</sup> sacerdotū. Pro quo sciēdū. q<sup>9</sup> mulieres s<sup>9</sup> duplices. lrā quedā s<sup>9</sup> p<sup>9</sup>iucte. quedā extranee. p<sup>9</sup>iucte s<sup>9</sup> p<sup>9</sup>san guinee. e<sup>9</sup> illas sacerdos p<sup>9</sup> h<sup>9</sup>re in domo sua. Sed extranee s<sup>9</sup> alie mulieres ipis sacerdotibus non attinētes. mō p<sup>9</sup>ns lrā intelligit d<sup>9</sup> mulierib<sup>9</sup> extraneis. p<sup>9</sup> p<sup>9</sup> suspitōem tollendā. Quoniu<sup>9</sup>te mulieres s<sup>9</sup> duplices. na quedā s<sup>9</sup> p<sup>9</sup>iucte mediate. e<sup>9</sup> quedā immediate. immediate s<sup>9</sup> p<sup>9</sup> sanguinee. sed mediate s<sup>9</sup> familiares ipay p<sup>9</sup> sanguineay. mō in lieres immediate. vt cō sanguinee pnt habitare cū sacerdotib<sup>9</sup>. sed mulieres p<sup>9</sup>iucte mediate. vt s<sup>9</sup> familiares ipay p<sup>9</sup> sanguineay non pnt habitare cū sacerdotib<sup>9</sup>. De q<sup>9</sup> b<sup>9</sup>tris Aug<sup>9</sup>. Quocunqz sororib<sup>9</sup> meis iuncte s<sup>9</sup> sorores mee nō s<sup>9</sup>. Et illa familiaris s<sup>9</sup> duplices. aut s<sup>9</sup> satis amose. aut iuuenis. si p<sup>9</sup>mū. tūc bñ pnt sustineri in domib<sup>9</sup> sacerdotū. si secū dū. tūc nō dnt sustineri. qz d<sup>9</sup> Bernar dus q<sup>9</sup> calam<sup>9</sup> apposit<sup>9</sup> igni facilliter incendit. eodez mō est de sacerdote. nā si sacerdos eet apud pulchrā mulierē. tunc cito calor luxurie in eo incenderet ab ea. ne gōtingat p<sup>9</sup>hibet eas eē in domib<sup>9</sup> sacerdotū. Dñ legit in dialogo beati Gregorij pape q<sup>9</sup> fuit quidā sacerdos q<sup>9</sup> m<sup>9</sup> em suā p<sup>9</sup> seini tā bupit manu coopta. tūc m<sup>9</sup> a filio que fuit. q<sup>9</sup>re hoc faceret. rñdit sacerdos. mator mi tact<sup>9</sup> e<sup>9</sup> species mulieris decepit multos. ne g<sup>9</sup> ex tactu mihi mala crescat. cogitatio duco te manu coopta. Mō orquo talis timor sit mala in p<sup>9</sup>pa matre. multū plus est timēdū in alijs. ¶ Tez p<sup>9</sup>sonē p<sup>9</sup> sanguinee sunt duplices. qdā s<sup>9</sup> in linea descendētū. qdā in linea ascēdētū. vt m<sup>9</sup>. aua. paua. e<sup>9</sup>. sed in linea descendētū s<sup>9</sup> filie nepces. e<sup>9</sup> sic d<sup>9</sup> alijs mō h<sup>9</sup> mōi mulieres non p<sup>9</sup>hibent v<sup>9</sup>sqz ad qntū gradū. qz d<sup>9</sup> talib<sup>9</sup> nō ē mala suspicio. Sed alia est linea trāsuerfalis vel collateralis. vbi mulieres p<sup>9</sup>hibēt v<sup>9</sup>sqz ad terciū vel quartū gradū.



## Summula Raymundi

**S**ecundo notandum circa primum documentum auctor in textu inuit quod sacerdotes debent succurrere pauperibus et iura assignant rationem huius quod sacerdotes viuunt de patrimonio christi. et ideo quando sacerdos ordines accipiunt tunc manus eius inungunt oleo. quod per oleum denotatur quod dicitur esse misericors deus plus obligant ad misericordiam quam alii homines. Unde legitur in canonica Toanis capitulo. iij. quod omne peccatum est ex concupiscentia carnis aut ex concupiscentia oculorum. aut ex superbia vite. Concupiscentia carnis est luxuria. concupiscentia oculorum est auaritia. superbia vite est ipsa superbia. Et in istis homines peccat tripliciter. scilicet. in deum. in proximum. et in semetipsum. in deum peccat per superbia. in proximum per auaricia. in semetipsum per luxuria. Et de istis peccatis per hoc facilius satisfacere per tria bona opera. scilicet. per orationes. ieiunia. et elemosynas. quod homo peccat per superbia potest satisfacere per humiles orationes et deuotas. Secundo homo peccat per auaricia in proximum et huic peccato potest satisfacere per largitorem elemosynarum sibi ueniendo pauperibus. Tertio homo peccat per luxuria in semetipsum et huic peccato potest satisfacere per ieiunia. Quod ad oppositum. merito sacerdotes hortantur ad bona opera. scilicet ad misericordiam ad dandum elemosynas relictis. quia omnia que possident sunt elemosyne facti tunc in redemptionem animarum et in adeptorem celestis curie. quod cum eis perire debant. propter deum quo ad vitam eorum. ideo illa quibus ad necessitatem non indigent debent dare. propter deum. scilicet pauperibus secularibus vel alijs sacerdotibus egenis et re sustentatorem non habentibus.

**U**ltimo notandum circa secundum documentum. quod sacerdotes non debent ludere. Pro quo sciendum. quod in aliquibus casibus possunt ipsi sacerdotes licite ludere scilicet pure causa recreacionis. quod forte sacerdos fatigatur ex studio vel de omnibus ad recreacionem adipiscendam licite potest se in honestis ludis per exercere. Pro quo sciendum. quod ad ludum licitum requiruntur plura. Primo requiritur honestas personarum. et sic ipsi sacerdotes cum inhonestis hominibus non debent ludere ut cum comuni prope uel uulgo. nec etiam debent ludere cum mulieribus. quod hoc principaliter ipsis est inhibitum. ut patebit de circumstantiis ludi. de quibus dicitur infra. Secundo requiritur honestas instrumentorum. et ideo sacerdos cum globis et cum taxillis ludere non debet. ut manifeste debet textus. Tertio requiritur honestas temporis. quod ludus non debet fieri in diebus celebribus et in noctibus. et omnes isti erant qui in nocte natiuitatis christi ludunt taxillis. Quarto requiritur honestas materie. scilicet quod ludus datur pro pena affaturae uel castro ceruise seu uini. uel pro parua et modica pecunia. et si ultra aliquis transgredieretur. tunc ludus fieret illicitus. Quinto requiritur honestas morum. scilicet quod bene sint morigerati in ludo. ita quod iste ludus fiat in gaudio. sine bello. sine rixa. sine inuidia. sine detractione. sine fraude. et sine omni dolo. Unde notandum secundum theologos. ludus sacerdotum ideo est prohibitus. et non solum sacerdotibus. imo omnibus christifidelibus. quod ibi procurant plura uicia. primo ibi procurat auaricia in hoc quod habet desiderium lucrandi. Secundo ibi procurat uoluntas spoliandi. et sic aduenit rapina. Tertio concurrens iusura. quod proponit cum parua pecunia magna. Item ibi procurat mendacia et iuramentum que nocua sunt et prohibita. quod debet scriptura. meda per os necat animam. et scriptura est. ne quis iuraueris per celum. neque per terram. Et tamen ibi datur scandalum circumstantibus. et hoc fit contra prohibitionem ecclesie. Et tamen ibi fit temporis omisio. quod isto tempore possunt exercere bona opera. ideo propter ista que sequuntur ex ludo ipsis sacerdotibus et clericis ludus est prohibitus.



sacre scripture s<sup>r</sup> p<sup>r</sup>byteri  
**In** libris studeant sermonibus et recitando  
 .i. miracula et gesta sc<sup>r</sup>o<sup>r</sup>u<sup>m</sup> pat<sup>r</sup>u<sup>m</sup> q<sup>o</sup> ē iustū  
**Sanctorum** vitas et agendo quod sit honestum  
 inhereat eis cōmissay

**In**uigilent curis animarum nocte dieq<sup>ue</sup>  
 .i. si seq<sup>r</sup> utilitas .i. vitā hūanā p<sup>r</sup> fidelib<sup>us</sup> ch<sup>r</sup>istianis

**Si** sit opus corpus animam dent pro grege ch<sup>r</sup>isti  
 nihil pficiat s<sup>r</sup> p<sup>r</sup>byteros sacerdotes

**N**il faciant quod non decet hos sint h<sup>ic</sup> moderati  
 vestimētis habitu vtant

**V**estibus et cultu sic viuant exteriori  
 .i. q<sup>ui</sup> .i. informatores s<sup>ub</sup>ditoy

**U**t sint doctores et sint exempla suorum  
 s<sup>r</sup> informare p<sup>r</sup> p<sup>r</sup>dicatores honesta

**E**t quod lingua nequit saltem doceat bona vita

**C**hic autor ostendit in quib<sup>us</sup> clerici et sacerdotes se exercere d<sup>eb</sup>nt. Et d<sup>icit</sup> sac<sup>r</sup>do<sup>tes</sup> et clerici d<sup>eb</sup>nt studere in libris in quib<sup>us</sup> videat vitas et passioes san<sup>cto</sup>rum. et illas recitare d<sup>eb</sup>nt laici vt sumat in hoc exempla corrigendi se et n<sup>on</sup> h<sup>ab</sup>it d<sup>eb</sup>nt agere nisi q<sup>uod</sup> sit honestum. Et d<sup>eb</sup>nt omnib<sup>us</sup> t<sup>em</sup>p<sup>or</sup>ib<sup>us</sup> vigilare in curis animay vt ipi aias sui gregis do commendat. et s<sup>ub</sup>ditos eoy in bona vita conseruant. et d<sup>eb</sup>nt omnia sua agibilia curiali m<sup>o</sup>do et p<sup>r</sup>cessu ordinare. et ill<sup>ud</sup> q<sup>uod</sup> nolūt sibi fieri. etiā alijs nō faciāt. Et d<sup>eb</sup>nt ponere corp<sup>us</sup> et aiam suā p<sup>r</sup> conseruatione animay fidelis si necesse fuerit. et si aliq<sup>uod</sup> utilitas ex eo p<sup>oss</sup>it fieri. et d<sup>eb</sup>nt eē moderati in vestib<sup>us</sup> et cibarijs seu victu et amictu vt et alijs ch<sup>r</sup>ustifidelibus succurrere possent. Et sic ipi viuere d<sup>eb</sup>nt p<sup>r</sup>uersatōe cultu exteriori: vt sint bonū exemplū suoy s<sup>ub</sup>ditoy. et dato q<sup>uod</sup> ipi s<sup>ub</sup>ditū nō p<sup>oss</sup>it instrui sermonib<sup>us</sup>. t<sup>am</sup>ē instruent ipos bonis exēptis.

**P**rimo notādū. nā lrā d<sup>icit</sup> q<sup>uod</sup> sacerdotes d<sup>eb</sup>nt studere in libris et debet studere vitam sanctorum et hanc recitare p<sup>r</sup> p<sup>r</sup>fecto. Rō est. q<sup>uod</sup> ipi nō ali<sup>ud</sup> ne<sup>cess</sup>ociari h<sup>ab</sup>nt nisi q<sup>uod</sup> vigilēt in curis aiaz. q<sup>uod</sup> ipi se sp<sup>iritu</sup> d<sup>eb</sup>nt occupare cū aliq<sup>uod</sup> bono factoyt non ociosus inueniant. q<sup>uod</sup> d<sup>icit</sup> Ap<sup>ostolus</sup>. Nolite locū dare diabolo. q<sup>uod</sup> quē diabolus ociosum inuenit istum puerius occupatōib<sup>us</sup> occupat et ipm seducit. et sic tūc talis p<sup>er</sup>petue fundit. ex eo q<sup>uod</sup> ociosus dat locū diabolo. vt p<sup>er</sup> d<sup>icit</sup> Salomone. q<sup>uod</sup> interim q<sup>uod</sup> fuit in p<sup>r</sup>structōe tēplū do placuit. s<sup>ed</sup> postq<sup>uam</sup> definebatur ociosus fuerat tūc idolatriā exercebat. Et sic diabolus ipos ociosos seducit cū p<sup>r</sup>uersis opationib<sup>us</sup>. ne q<sup>uod</sup> hoc p<sup>ro</sup>tingat. tunc ipi clerici nō debent ocitari. s<sup>ed</sup> debet studere in libris miracula et passiones sc<sup>r</sup>o<sup>r</sup>u<sup>m</sup> recitando populo.

**S**ecūdo notādū. q<sup>uod</sup> ipi p<sup>r</sup>byteri diligēt d<sup>eb</sup>nt custodire aias suoy p<sup>r</sup>ochla<sup>ritate</sup> suā. ne seducant p<sup>r</sup> malas suggestiones diaboli. q<sup>uod</sup> d<sup>icit</sup> Ap<sup>ostolus</sup>. Sobrii estote et vigilate i<sup>n</sup> d<sup>omin</sup>o. oues cōmissę s<sup>an</sup>ctis sacerdotib<sup>us</sup> vt ipas nō lesas s<sup>ed</sup> p<sup>r</sup>fectas et incolimes firmiter in fide stātes d<sup>eb</sup>nt cōmēdāt

**T**ercio notādū. d<sup>icit</sup> autor in lrā q<sup>uod</sup> si fuerit opus tunc ipi p<sup>r</sup>byteri p<sup>r</sup>les



## Summula sapientie

bani dñt ponere corp<sup>9</sup> & aiā. i. vitā animalē p saluationē christi fidelis  
& p p̄p̄lo eis cōmissio. Pro quo ē sciēdū q̄ sacerdotes non ip̄ dñt hoc fac  
rensi videāt vtilitatē aliquā ex eo puenire. Sed si nulla vtilitas p̄t inde  
sequi tunc non dñt facere. vñ sacerdos statim p̄no v̄bo nō d̄z mozi p̄ po  
pulo. s̄z solū si p̄siderat q̄ sit ardua cā. s̄z q̄ oues vellēt deficere i f̄id catho  
lica p̄p̄t p̄ uasidēs. p̄secutōes. vel passiones aliq̄s. tūc sacerdotes dñt ip̄as  
p̄f̄itare vt fiat fortis in fide. vñ *H p̄ps. H rēs citote fortes & sobrii in fide.*  
Et sic et̄ ip̄i sacerdotes dñt facere ius prochialibus. nā dñt doctriāse au  
toritates ip̄is recitare: & si ip̄i credere noluerint tunc morti se tradunt et  
suos s̄bditos in fide conuānt. s̄z si non videant vtilitatē ex morte suave  
nire. tunc faciāt sicut fecit ch̄ūs. q̄ cum iudi volebāt *Ihm* lapidare. tūc  
abcondit se: et̄ iuit d̄ templo. q̄ nondū ven. t̄ t̄ps passionis et̄. Sic simi  
ludō faciāt sacerdotes si non viderint vtilitatē ex morte sua puenire.  
**Quarto** notādum. iurisse ex p̄tī l̄ā trahūt cām quare p̄tract<sup>9</sup> matri  
mo. i. talis sit. phibit<sup>9</sup> sacerdotib<sup>9</sup>. nā ad ip̄m sacerdotē plura requirūt. P̄i  
mo em̄ requirūt ad v̄m sacerdotē. q̄ ip̄e d̄z studere in sacra sc̄ptura. & per  
hoc euitabit multas vanas cogitatōes que occurrēt sibi ocioso. q̄ nostra  
memoria habet se sicut molendinū. in quo si ponit bonū si morētū bonū  
molit. sed si p̄x imponit picē rep̄nat. Sic si lūdō ē d̄ ip̄is sacerdotib<sup>9</sup>. i. e.  
si non studeat in sacra sc̄ptura vbi miraculat passiones sanctorū habent.  
tunc ip̄i occupāt se malis opationibus. Et̄ n̄ a memoria h̄z ic vt rex.  
q̄ qñ aliquis rex occupat in bello. tūc oēs s̄bditi sui occupant ibidē. s̄z qñ  
ip̄e est liberz solut<sup>9</sup> tunc quilibet trāsit vbi vult. Sic si lūdō est d̄ n̄ra me  
moria: & aiā. q̄ quādo ip̄a occupat in sacra scriptura tunc oēs sensus oc  
cupātur in sacra sc̄ptura. sed qñ non. tūc qlibet sensus occupat delectatōe  
p̄p̄a tobiccio. & sic homo cadit in multiplices cogitatōes. s̄z tūc sacerdos  
trahit ex occupatōe tali p̄ studiū sacre scripture. Per domesticū p̄cu  
ratōem. videlz v̄rouz & p̄ueroz in m̄rimonio nimis occupant sacerdo  
tes. s̄z tract<sup>9</sup> m̄rimoniē ip̄is phibitus: q̄ sicut de Lōmēdator. q̄ n̄llā v̄  
monio p̄sistit impedit sciam in hoie. ne s̄z tollat tale bonū. tunc p̄tractus  
m̄rimoniē ip̄is sacerdotibus est phibitus. Secōdo ad sacerdotē requirit cō  
uersatōis maturit. s. que iterum tollitur p̄ m̄rimonium p̄pter instabili  
tatem ip̄az malit̄. q̄ vt sic mulier traheret v̄z d̄ conuersione matu  
raz bona. & v̄d̄ Quā sancto sancte eris. &c. Ne s̄z tollatur hoc bonū tūc te  
rum p̄tract<sup>9</sup> m̄rimoniē sacerdotibus est phibitus. Tercio requirit ad sa  
cerdotē b̄n̄ficiē officij: animaz sibi cōmissaz fidelitas. vt h̄r. *Ioannis*  
*vicino. vbi dixit dñs. petre amas me. &c.* Et̄ utud bonum itez possit im  
pediri p̄ m̄rimoniū. Quarto requirit q̄ si necesse fuerit aiā suā d̄z ponere  
p̄ oib<sup>9</sup>. & hoc itez tollerēt p̄ m̄rimoniū. q̄ in m̄rimonio ē pluralitas si  
loz & siliaz. quib<sup>9</sup> tunc sacerdos deberet p̄esse eis necētia corp̄is. p̄curan  
do. & sic non posset attētare sacerdotalē dignitatē & diuinū officij. vñ *De*  
*trista. Plurib<sup>9</sup> intent<sup>9</sup> minor est ad singula sensus.* Quinto ad v̄m sacer  
dotē requirit. q̄ si necesse fuerit tunc ip̄e d̄z s̄buenire paup̄ib<sup>9</sup> in v̄bis. in exē  
plis. in elem̄sinis. in rebus exterioribus: & in alijs bonis. Et̄ dicunt qui  
dam doctores q̄ melius est ip̄i sacerdoti q̄ s̄bueniat cum doctrina q̄ cū



elemosyna. et assignat eodem tale: qz aia p̄stator e corpe. sz bona doctrina  
nutrit aiam. elemosyna at corp. q̄ sequit̄ p̄positum q̄ bona doctrina sit  
melior elemosyna. Et qz greci nolebāt statuto Ap̄lico obedire. sed viua  
voce r̄nantim̄ter appellauerūt. igit̄ ois doctrina et sapia ab eis e ablata.  
Sz quondā ois sapiat doctrina uigebat ap̄d eos. nūc at ois doctrinae sapi  
entia lata e ad nos et ad eccliam nr̄am.

..tales aues venaticas clericis p̄hibem⁹  
Nifos accipitres falconas his in̄hibemus

garulātes poratores .i. canes venaticos

Non sint clamosi bibuli. catulos uec habentes

s̄ p̄byteri facere

Venaticos. possunt opus exercere necesse

reficere

s̄ tales p̄byteri

Ut religare libros vel scribere pro p̄cio. si

paupes diuitiaz p̄byteris

Sint inopes rerum. vel eis substantia desit

talia instrumēta .i. volatilia

Retia tenticula que sunt ad aues capiendas

.i. talia aialia .i. puas clericis

Aut leporos vel bestecolas permitimus istis

publica

s̄ clerici

Uel que clamosa non sit venatio. possunt

.i. p̄edere

s̄ eis

Piscari licite. piscatio publica desit

s̄ sit tal̄ piscatio honesta s̄ clerici

Sed priuata. pia dum conueniunt sit eorum

opatio .i. q̄ si honesta

opent̄

Actio. que liceant inter se gaudia tractent

s̄ p̄byteri .i. omittāt canonicas aliqd̄

Si non permittant horas aut officij quid

Hic ponit aliā doctrinā rectificantiē vitā et honestatem clericorū dicēs.  
nos in̄hibem⁹ q̄ oēs sacerdotes ita existentes in sacro ordine sint reuoluti  
et semoti ab illis que ponunt̄ in lr̄a. scz q̄ non habeant nifos accipitres et  
sic d̄ alijs. Et tā q̄ tales non sint clamorosi nec bibuli nec h̄ntes canes ve  
naticos. et Possunt tamen exercere aliqd̄ opus si n̄tē fuerit. scz religare  
libros. vel scribere. p̄ p̄mo si paupes et egeni existūt vel alia opa p̄similia  
istis facere possunt. Subdit remouēdo dubiū. qz diceret quis. tunc mun  
danit̄ seculares sacerdotes nihil debent opari p̄ d̄ductōe t̄pis. hoc dubi  
um remouēdo d̄t. q̄ clerici possent exercere ista que patēt in lr̄a. scz q̄ p̄t  
extendere retia sua. uidelz ad piscādū p̄ sua necessitate. etiā possunt cape  
re aues vt alaudas. et sic de alijs. Et h̄nt̄ possunt capere feras vt lepores.  
vel aspiolos. et h̄s. Sz t̄n h̄ cū securitate et cautione fiat. dū scilz venatio n̄  
sit clamorosa publica et manifesta. sed secreta et s̄missa. Et clerici possunt







i. egenis

donat

**Ut plus pauperibus christi tribuant. moderanter**

de proprijs bonis

scz cibis pot?

**Expensas proprias. sumendo supflua**

**C**ircum istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas clericorū dicens clericos non decet ducere coreas publicas vel aliquas ancillas p circulus etiam clerici debent fugere strepitus laicorum et tabernare moderate de bent viuere dare paupibus de proprijs bonis. et non dnt viuere in crapula. in supfluitate. et in voluptatibus.

**C**irca istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas huius rō est. qd clerici debent eē speculū vitatis et virtutis. et i omib? opib? bonis debent esse exemplar alijs hoibus. si qd ipi cursant tūc publice sup eos cōmune vulgus pclamat. et sic tunc grande pctm cōmittūt. qd corea nunq̄ vel raro absqz pctō fieri p̄t. qd sacerdos dnt vitare coreas mulierū omnia similia. ne bent alijs malum exemplum

**S**ecundo notādū. qd corea sic diffinit. est circulus cathenatus cuius centz est diabolus. Pro quo sciendū. qd diabolus circa coreā non hzynū gladiū sed multos. Primo habet gladium euaginatū et exutū. et cum illo gladio diabolus informat mulieres vt exuat deponat palles. et hoc faciunt iō vt circūquaqz vident scz anr retro a dextris a sinistris. Secdo hz gladiū acutū. et cū illo informat mulieres vt exornate ppant se anteq̄ veniant ad coreas vt pnt ibi viris et circūstant ib? cōplacere. **T**ercio diabol? hz gladiū inordinatū cum tali regit oēs circūstātes qui inordinate corisant. quia semp ducunt coreas vsus sinistram in signum malicie. et de tali loquitur Proverbioz q̄rtorū de vias que a dextris sunt nouit dñs. que aut a sinistra puerse sunt. Item diabol? hz gladiū sciendū circūquaqz ex omni pte. qd ille gladi? scindit oēs sensus. p̄scindit em̄ audituz in hoc qd turpia audit. visum vt lasciuam videt. olfactum qd faciunt respiratiā vestimentoz. gustūz saporez. qd oēs illas delectatōes obrumināt et masticāt et tactuz p̄scindit. qd mollicie lasciuie ptingit. et sic ille gladius scindit circūquaqz. Et ideo de eis dicit in apocalipsi. ve ve reuobis sic habitātibus in fra: et p̄ p̄move dabitur eis etna damnatio. qd designat alienatōem regni celestis. Pro sedo ve dabit eis insatiabilis infernus. Pro scio ve dabit eis intolerabilis pena. Videat ergo corisans ne cadat in illos gladios. et p̄ p̄ns in eternas damnatōes.

**M**ercio notādum. ista dicit qd clerici non dnt ire in tabernis et in alijs locis suspectis. Rō est quia in multiloquio non deest pctm. vt p̄ p̄ b̄m Bernardū. si ergo clerici eēt in tabernis et in strepitu laicorū tūc eēt in multiloquio et in vanitatib? qd sine pctō fieri non p̄t. et.

**U**ltimo notādū. qd clerici debēt vitare cibaria supflua. et hoc iō ne intrent peccata. scz in vomitū vel in luxuriā. v̄nmetrista. **L**uxuriat raro n̄ b̄n pasta caro. Etia debet vitare supflua p̄pter diuersos morbos euitādos v̄n Alucenna. Plures moriunt gula q̄ gladio. Contra ijs clamat b̄tū Bernardus dicens. clerici nostri t̄pis magis dediti sunt gula q̄ glōse. et q̄ virgini gloriose et magis intuentur martham q̄ marcum. et magis



## Summula Raymundi

dent in Salomone q̄ in Salomone. De quib<sup>9</sup> btū s Gregorius p̄lteri<sup>9</sup> dē.  
Mirum ē d̄ clericis q̄nū s̄z aliud eē volunt. naz milites s̄z doctozib<sup>9</sup>  
equiparari volunt. neutq̄ tñ actu hñt. nec em̄ pugnāt vt mistic milites.  
nec euāgelizāt. z sic neutrum illorum ordine hñt. Itē vnū eē volūt et  
aliud facere nolunt. qz volunt vocari clerici. s̄z euāgelizare nolūt. Item  
volunt eē milites z pugre nolunt. z sic neutq̄ debite s̄z. nec aliq̄s est ibi  
ordo s̄z sempiternus horoz inhabitat.

s<sup>9</sup> p̄byteroz

**Horz si vita mala sitq̄ sup̄sticiosa**

s<sup>9</sup> talis vita .i. publica

**Et nō sit testa caueāt ne sit manifesta**

.i. p̄suadēdo .i. vitādo

**Nō exhortādo. sed qd̄ magis est fugiēdo**

s<sup>9</sup> nos iā dictū s<sup>9</sup> ipoz clericoz

**Scribimus hūc casum postremū ne vicioz**

.i. p̄pls s<sup>9</sup> clericz .i. mali

**Debs cadit exemplo. licet occulte scelerari**

s<sup>9</sup> clerici .i. publicz s<sup>9</sup> clerici

**Qui sunt in viciis manifestis hī minus arcent**

s̄bditos suos s<sup>9</sup> tu sacerdos

**Subiectos populos. ideo si nō potes esse**

.i. p̄tinēs .i. occult<sup>9</sup> .i. emēda s<sup>9</sup> s̄bditos

**Castus. sis cautus. tūc tute corriges ipos**

.i. iformator

**Discipulū regens doctor cōfunditur omnis**

s<sup>9</sup> aliq̄ .i. delictū maculat

**De vitio. vitium doctorē si tener ipm**

**¶** Hic autor ponit aliā regulā p̄ modū notabilis d̄ vita z honestate cleri  
coz dicēs. q̄uis clerici sunt defectuosi in vita z mali. p̄caueāt tñ sum mo  
pe ne eoz malicia ap̄d vulgū eluceat ne reddāt suis s̄bdit<sup>9</sup> malū exēplū  
qz viciolum eēt eis corrigere aliosz iposmet eē malos z viciosos. qz tunc  
hoies dicerēt vos corrigis nos d̄ istzque redundāt in corp̄ v̄ra. qz si mala  
eēt forte vos ea sugeretis. nā s̄m Lathonem Turpe est doctori q̄ culpa  
redarguit ipm.

**¶** Notābū p̄mo ex lrā h̄r q̄ si sacerdos non p̄t eē p̄tinēz castē viuere si  
talis luxuriat hoc dz fieri caute ne scādalizat pplūm sibi cōmissūz malū  
exēplū p̄beat alijs. Dñi oēs doctozes sacre s̄pture p̄cordāt in h̄ q̄ mani  
festū p̄cēm plus puniē q̄ occultū. **¶** Dubitatur ḡ circa lrām v̄rū sacer  
dos cognoscēs aliquā mulierē caute excusat a fornicatōe. Et videt q̄ sic  
qz d̄ lrā. si non p̄t eē castus sit cautus. z ido talis cautio videt eum excu  
sare. Itē p̄bat rōne sic. iste videt excusari a coitu qui fecit s̄m inclinatio  
nē naturalē. sed aliq̄s sacerdos cognoscens aliquē caute facit s̄z inclinatio  
tionē naturalē. ḡc. Maior est nota. qz opus nature est op<sup>9</sup> necessitatis.



**M**inor pz. qz. multi bicūt se cē natos s̄b tali p̄stellatione q̄ n̄ p̄nt resistere. luxurie. alij dicunt se eē natos s̄b tali p̄stellatione q̄ vinculū castitat̄ infringere nequeunt s̄z s̄p casti manēt. ḡvidet q̄ in hoc excusant. In oppositū arguūt theologi. n̄avorū p̄inētie cuilibet ordini ē annexum. ḡ nullus p̄t aliquā coḡscere sine pctō. qz. in hoc q̄ aliq̄s trāsgredīr̄ votū. p̄inētie peccat mortalit̄. S̄c̄do sic arguit q̄dā doctor theologie. sacer ordo p̄hibet p̄tractū m̄rimoniū. ḡ potī cognitōem carnalē. Tenet p̄na. qz. si hoc q̄ magis licitū est n̄ l̄z. ḡ nec id qd̄ min⁹. sed magis l̄z aliquā coḡscere matri monialit̄ q̄ extra m̄rimonium. ḡ si p̄mum non licitum ē. nec secunduz Mercio sic arguunt. hoc qd̄ non p̄cedit alijs hoib⁹ sine pctō mortali. hoc et̄ sacerdotib⁹ n̄ p̄cedit sine pctō mortali. sed cognoscere mulierem extra m̄rimoniū nulli p̄cedit absq̄ pctō mortali. ḡ minime p̄cedit sacerdoti. **M**inor pz. p̄p̄ham dicentē. Fornicatores et adulteros iudicabit d̄ns. et his trib⁹ rōnib⁹ quilibet cleric⁹ obuiare istis q̄ bicūt q̄ fornicatio ocula non sit pctm̄ mortale. Ad aliud dubiū r̄udet q̄ sacerdos q̄ntūcūq̄z sit secret⁹ n̄ excusat a fornicatōne p̄ p̄ns nec a pctō mortali. vt patuit ex d̄ctis. Sed tunc ad rōem q̄ dicebat si non p̄t eē castus. c̄. d̄. q̄ illa l̄ra auctoris intelligit solūmodo p̄suasuet non consultiue vel admissiue. q̄si d̄iceret. tuti⁹ ē secreta q̄ manifeste facere. Sed ad sc̄dam q̄ d̄r̄ aliquē nasci s̄b tali p̄stellatione vel tali intelligit dupl̄. Uno mō gr̄a corpis vel p̄ mōdū inclinatiois corpis sic nat⁹ s̄b tali vel tali p̄stellatiōe magis inclinā ad h̄ q̄ ad illud. Alio mō intelligitur quo ad aiām sic non ē verum. qz. planes te non necessitat sed inclināt. ḡ p̄stellatio non excludit pctm̄.

<sup>s̄ ex̄te</sup> <sup>i bonis t̄palib⁹ et b̄n̄ficijs</sup>

**P**atri p̄s bytero p̄uez succedere nolo

<sup>i. filij non p̄nt</sup>

**D**es byteri nati nequeūt succedere patri

<sup>i. p̄nis hereditatib⁹</sup> <sup>i. iuratis b̄n̄ficijs. s̄ missam</sup>

**I**n patrimonio vel cura vel celebrādo

<sup>s̄ filijs</sup> <sup>i. placz</sup>

**D**is dispensare si vult poterit b̄n̄ papa

<sup>s̄ h̄o</sup> <sup>i. excoicatioes</sup> <sup>i. clerici h̄ntes ptatē</sup>

**N**ullus habet bannos nisi p̄sone speciales

<sup>i. h̄ntes eoz̄ autoritatē</sup>

**N**t sunt pastores vel eoz̄ legitimari

<sup>s̄ ep̄i</sup> <sup>i. excoicare. i. valēt. s̄ admittit</sup>

**Q**uiq̄ suis locis banire solēt alijs nō

<sup>i. sp̄ialis</sup> <sup>s̄ sacerdotib⁹</sup> <sup>data autoritas</sup>

**U**nica insit eis sup̄ his collata potestas

<sup>i. locū dat</sup> <sup>i. capellanus</sup>

**P**ostoz̄i cedat de iure vicarius omnis

<sup>p̄pus pastor</sup> <sup>s̄ pastores</sup> <sup>s̄ missam</sup> <sup>s̄ ecclia</sup>

**L**egitimus. nullus sine quo celebrabit in illa



## Summula Raymundi

**H**ic est vltima pars istius capituli in qua autor p modū notabilis ifere quoddā documētum d̄ filijs p̄byteroy dicens. q̄ filij p̄byteroy nō p̄nt succedere patri in patrimonio. i. in patris hereditatibus. nec in bñificio. **Q**uinde ponit aliud documētum q̄ nullus h̄z alios b̄n̄ire nisi eēt p̄sōna sp̄ualia. vt ep̄s. p̄positus. z officialis. z hi in p̄p̄rijs locis h̄nt bannire. sc̄z in dyocesi p̄p̄a. z non h̄nt alios in bannum facere extra dyocesim p̄p̄o priā nisi ex sp̄ali p̄cessione eis collata.

**P**rimo notādum. lr̄ā d̄t q̄ filij sacerdotum nō b̄nt succedere p̄ri in bñficijs. hoc est distinguendum. q̄ filij sacerdotū vel volunt manere in seculo vel non. si non sed intrāt religionē tūc pmouētur ad sacros ordines sine dispensatione. q̄ tunc ordo dispēlat cum eis. Pro quo tñ sciēdū q̄ filij sacerdotū in religione impediunt aliq̄bus casib⁹. sc̄z q̄ non p̄nt p̄moueri ad dignitates. q̄ non p̄nt fieri abbates. p̄ores. gardiani. c̄ijs. Si vero tales manent in seculo. tunc ē distinguēdum. q̄ vel volunt p̄sequi bñficia p̄ris d̄ iure cōmuni. z sic non p̄nt. vbi gr̄a. si p̄r aliam habuisset curatum bñficiū tunc d̄ iure cōmuni fili⁹ non posset sequi ad illud bñficiū. Aut intelligitur q̄ posset sequi cum dispēlatione. z hoc ē tripl̄. Nā q̄n q̄z cum talib⁹ sit magna dispēlatio. sc̄z q̄ p̄nt sequi alia bñficia q̄ paterna. Alio mō fit cum eis maior dispēlatio sc̄z q̄ p̄nt consequi bñficiū paternum mediatez nō immediate. sc̄z ip̄e esset t̄cius vel quart⁹ post patrem. Tercio q̄n his fit dispēlatio maxima. sc̄z q̄n a papa tāta dispēlatioe docent q̄ immediate patna p̄nt consequi.

**S**ecō notādum p modū dubij. q̄ aliquis dubitare posset q̄s h̄z dispēlare cū filijs sacerdotū. R̄ndetur si tales pmouent ad ordines minores z ad bñficia non curata. tunc ep̄s p̄t cum eis dispēlare. Si aut̄ pmouent ad ordines maiores siue ad sacros ordines. tunc solus d̄ns apostolic⁹ pot cum eis dispēlare.

**U**ltimo notādum. q̄ bona clericoy d̄nt diuidi in q̄ttuor ptes. p̄mā ptem d̄nt h̄uare p̄ se. p̄ familia sua. Sc̄dam ptem debent dare ad restantōem ecclesiarum. sc̄z compando libros z calices z alia necessaria ecclesie. Tercia ptem debet dare paup̄ibus aduenientib⁹ pure p̄pter deum z nō p̄pter laudem vel aliquā aliā cām mundialē. z ergo non d̄nt bona eorū histrionibus. meretricib⁹ dare. Quartā vō ptem clerici d̄nt suis pentib⁹ non p̄pter affinitatem sed pure p̄pter deum dare de suis bonis. Et hoc bene designatum est p̄ Joachim. p̄pham qui om̄ia sua bona in q̄ttuor ptes diuisit. primā misit in templo. sc̄dam dederat aduenientibus. tertia ptem dedit paup̄ibus amicis suis. q̄rtā refuauit. p̄ se. p̄ familia sua. Sed heu clerici nihil curāt de talibus. neq̄ enim curāt de eum neq̄ sacra scripturā. neq̄ exempla sc̄tōrum z sanctorum. neq̄ diaboloz. neq̄ hominū. sed potius consumunt bona ecclesie in tabernis. z cum meretricibus pessimis histrionibus. z in q̄ntum quis magis est histrior garulofus intantum eum magis diligunt. ip̄i em̄ bona eorum sic inutiliter exponunt. s̄ve vt ite p̄ve ip̄is. qui ita bona christi inutiliter exponūt. ex eo q̄ istd̄ qd̄ istd̄ offerit pure p̄pter deū illd̄ p̄sumūt cū meretricibus z cū alijs nequiciosis hōibus. z illud qd̄ donat non est ip̄oz p̄p̄uū. sed est hereditas z possessio christi. q̄ illa bona christo offerent. sed quia clerici gerunt vices christi in



hoc mundo. igitur ista bona tollunt. & ve ve ve & infinitive ipis cum non curant scilicet euangelia & sacra iura ecclesiarum. sed viuunt bestialiter secundum placitum eorum absque iuribus. quia paupio & christifidelibus denegant fructus panis. cum tamen ipis aliquando posset porrigi fructus aurivel argenti. quia tunc deus gloriosus & omnipotens precepit benefacere in pluribus locis sacri euangelij dicens. quod vni ex minimis meis feceritis mihi facitis. Item de sacra scriptura. sicut aqua extinguit ignem sic elemosyna extinguit peccatum. & alibi dicit. Date & dabitur vobis. comedite pinguias mittite partem eis quoniam non propperit sibi. Item alibi. paupes enim semper habebitis vobiscum. me autem semper non habebitis. quibus sacerdotibus ita non facientibus dicit propheta. non sic impij. non sic. & Item ex alio. non solum scilicet dare canibus. Item induratum est cor pharaonis. & ve istis clericis sic facientibus qui eternaliter damnabunt.

.i. cum astucia huius aliquos

**Raude vel arte mala mundi si quos spoliasti**

predicator fenorari

**Si raptor fueris aut vsurarius aut fur**

iam dicitis auxiliu

**Mis aut consilium dederis vel opem scio quoniam non**

.i. transiit ad limina sanctorum

**Te via sanctorum nec crux nec passio christi**

scilicet in possessione .i. furta vel spolia

**Absoluant quin sint hec omnia reddita. reddi**

ablata potest reddi .i. postula

**Si poterint. si non quos lesisti pete quod te**

.i. supportatum habeat spoliu .i. oratio intentio

**Sustineant. tua sit reddendo parata voluntas**

.i. peregrinaberis

**Ieiunes oves facies iter atque labores**

vales hominibus ablata

**Quantumcumque potes pro lesis vt sua reddas**

scilicet lesis reddere

**Si sibi sit nequeas aliter. via verior hec est**

**¶** Istud est capitulum secundum istius tractatus. in quo determinat de raptoribus. furibus & alijs malefactoribus. Et pro hoc capitulum diuidi in tot partes que ponit doctrinas. partes patebunt. Primo dicitur sic. si spoliasti aliquem fraude vel mala arte in hoc mundo. videlicet si fueris raptor. vsurarius. vel fur. vel dederis consilium vel auxiliu istis tunc nullum te absolueri potest nisi furta & rapina reddant si reddere poteris. quia nec vita sanctorum nec via nec limina sanctorum. nec crux christi nec passio christi te absoluit. Si autem reddere non poteris tunc pete illos que lesisti quod te sustineant & quod tibi dimittant propter deum. & habeas voluntate reddendi & sic quantumcumque potes satisfacias propter ipis lesis. videlicet. ieiunando. orando. viuendo laborando. quia non est alia via tutior quam saluari potes.

**¶** Primo notandum. hic habetur in scriptura de quatuor speciebus quibus aliena



# Summula Raymundi

tollantur. scz furtū. vsuraz spolum et rapina. d. tribus ultimis dicit infra  
 S; d. furto vidēdū ē hic. Sciēdum ē pmo. furtum sic diffiniē. Est sbractio  
 rei aliene corpalis mobilis grā lucri faciēdi inuito dño suo fraudu-  
 lent. Dicit pmo (sbractio) vñ ipa sbractio facit furēz non volūtas. R; d.  
 q; hō hñs volunt. itē furādi si non furatur non d; fur. Dicit scdo. (rei aliē  
 ene) q; si recipet suum pprū alicui ppter hoc ipē nō diceret fur nisi tūc  
 in cāu istā rē obligasset alteri: quia si tunc recipet fur diceret. Alteri<sup>o</sup> dē  
 (corpalis) ad dñtiam rei incorpalis que nec videri nec palpari p̄t vt aia  
 spūs q̄ non p̄t furari. Dicitur (mobilis) ppter rem immobilem q̄ etiāz  
 furari non p̄t. vt est mātio p̄atim. et sic de alijs. q; solum quod moueri p̄t  
 furatur. Dicit vltimus (grā lucri faciēdi) q; si aliquis reciperet aliquaz  
 rē non cā lucri non d; furtum cōmississe. vt si aliquis recipet aliquāz  
 nem religiofam non cā lucri sed cā libidinis ille mag; d; cōmississe rapinā  
 q̄ furtum. Dicitur vltimus (inuito dño suo) q; si aliquis recipet aliquaz  
 rē. cū p̄sensu dñi illius rei non diceret fur. Vltimo d; (fraudent) eo q̄  
 omē furtū sit fraudulēt. Et d; a noie furn<sup>o</sup>. i. obscurus. q; fur furat tpc  
 obscuro. Itē nota. duplex ē furtum. quoddā manifestū. et quoddā secretū.  
 Furtū manifestū ē qñ aliquis cū re sbracta apprehēditur. S; furtūz se-  
 cretum ē qñ aliquis cum re sbracta non apprehēditur. Et d; vtroq; fur-  
 to intelligitur sra. quia talis fur tenet ad restitutōem. vñ hoc ē q; furtū  
 gnale nomen est ad omnia furta. sed alia s; noia sp̄alia. sicut sacrilegiū  
 et alia q̄plura que infra patebunt.

Vltimo notādum. lrā d; q; uō ē alia via satisfaciēdi d. furto nisi q; ab-  
 latum restituatur. quia d; bñs Aug<sup>o</sup>. peccatum non dimittitur nisi ab-  
 latū restituat. Etā d; dñs in Euāgelio. ligatis manibus et pedib; picite  
 eum in tñbras exteriores donec reddat nouissimum q̄bitē. Itē alibi in  
 Euāgelio d; reddite que s; cesaris cesari. et deo q̄ s; dei. immo nec placet  
 dō sacrificiū ablatio sine restitutōe et reconciliatōis fratris: vñ sup; Mar-  
 theum legit. pius reconciliare fratri tuo et tunc veniasz offeras mun<sup>o</sup> tu-  
 um. Pro quo sciēdū q; tales qui sic obligātur ad restitutōem vel p̄nt ha-  
 bere vel non. Si p̄nt h̄re hoc est dupl; vel enim remittitur a leſis vel nō  
 Si remittitur a leſis q̄bus bona receperunt tunc nō obligātur. si nō re-  
 mittitur eis tunc obligātur ad restitutōem in q̄ntum habēt. Si autē non  
 h̄nt. tunc leſus d; expectare pinguiorē fortunā donec illa possunt solui.  
 Si tunc leſi mortui s; tunc tenentur restituere heredibus hoꝝ. Et si he-  
 redes non fuerint tunc dñt facere s; consiliū confessoris vel epi quo-  
 rum infest talia disp̄sare. Si autē illi de nihilo habent satis facere tūc be-  
 bent pijs opib; scz. ieiunijs. orōnibus. s; iustijs et alijs laborib; satisfaccere.  
 Ite s; q; autor docet in lrā.

.i. furta            ecclias            egenis

Si male quesita das claustris paupibus ve-

q̄b; abstulisti            defraudat;

Et nil dat leſis. sic dando decipieris

.i. null<sup>o</sup> loc<sup>o</sup>            s; re            .i. reddēdi potētia

Non leuā est venire si sit tibi reddere posse

Spem ven  
 vna pna  
 Alpe  
 Dure con  
 aliā m  
 Si potes  
 Willac  
 Simbri  
 nibilit  
 Rapoc  
 Simbri  
 s; tūc  
 Spine  
 la  
 Alpe  
 Ede  
 fura  
 Decore  
 com  
 V  
 fū  
 D  
 D  
 ob  
 d  
 f  
 f



<sup>sre</sup> <sup>.i. postpone</sup> <sup>furta</sup> <sup>rebbe</sup>  
**S**pem venie pone male. vel quesita repone  
<sup>ultima pnia s<sup>c</sup> in agone</sup> <sup>existis</sup>

**V**espertina tibi contritio si datur et sis  
<sup>tua</sup> <sup>onddo tibi misericordiam</sup>

**D**ure confessus peccata deus miseretur  
<sup>aliq mo</sup> <sup>spolia</sup> <sup>s<sup>c</sup> rapina</sup>

**S**i potes et reddas que sunt ablata per illam  
<sup>s<sup>c</sup> sufficiunt</sup> <sup>s<sup>c</sup> quo ad salutem</sup>

**N**il lachryme gemitus confessio sed dare prodest  
<sup>ful'aris</sup> <sup>s<sup>c</sup> equum</sup> <sup>.i. volutarie monachis</sup>

**S**i mihi tollis equum quem das de mente pozi  
<sup>nihilomin<sup>9</sup> es fur</sup> <sup>ad salutem</sup> <sup>s<sup>c</sup> tali monacho</sup>

**R**aptor et es quia nil prodest q<sup>o</sup> restituisti  
<sup>vulnero</sup> <sup>.i. mecor</sup> <sup>.i. labor inutil'</sup>

**S**i tibi frango caput et inungo pedes arolitrus  
<sup>s<sup>c</sup> tu fur</sup> <sup>s<sup>c</sup> tibi pi</sup> <sup>p futuruz</sup>

**S**i pius esse cupis medicus loca lesa refana  
<sup>lesi</sup> <sup>mortui</sup> <sup>etia defuncti fuerint</sup>

**N**isi defuncti sint heredes veleorum  
<sup>egenis</sup> <sup>vales furta</sup> <sup>licite</sup>

**E**cclési, s vel paupibus potes hec dare tute  
<sup>s<sup>c</sup> bona accepta</sup> <sup>pfessor</sup>

**N**ec que rapta putes de consilio senioz  
<sup>.i. reddas turpe acq<sup>o</sup>ta</sup> <sup>sacra scriptura</sup>

**R**estituas habita male. lex quia sic iubet esse  
<sup>s<sup>c</sup> p<sup>o</sup> fieri</sup> <sup>q<sup>o</sup>dm e<sup>o</sup> p<sup>o</sup>denat furem</sup>

**N**onaliter. sed qui dicunt aliud perimur te

**H**ic autor ostendit quibus bona ablata s<sup>c</sup> restituenda. Et d<sup>o</sup> si male acq<sup>o</sup>ta des ecclesiis vel paupibus non restituas eis qbus s<sup>c</sup> ablata tunc decipieris. et si habes tatum in posse q<sup>o</sup> potes reddere tunc tibi dat locum indulgentie debes poscere spem venie. et male acq<sup>o</sup>ta penite<sup>r</sup> reddere. s<sup>c</sup> si isti qbus bona illa ablata sunt. s<sup>c</sup> mortui tunc licite potes illa b<sup>o</sup>a dare paupibus vel ecclesiis s<sup>c</sup> filium tui p<sup>o</sup>essoris: et si quis dixerit oppositum puniendum est tamq<sup>o</sup> trasgressor p<sup>o</sup>ceptor. et talis decipit te in eternaz damnationem.

**Q**uimo notandum. q<sup>o</sup> dicitur in littera q<sup>o</sup> ille qui male acquisit b<sup>o</sup>a tenet ea reddere les<sup>o</sup> non alteri. R<sup>o</sup> e<sup>o</sup> si alteri redderet bona ablata tunc adhuc non esset satisfactum les<sup>o</sup>. qm adhuc caret bonis eoz iniuste. S<sup>c</sup> diceret aliquis. si fur vel latro debet restituere les<sup>o</sup> bona ablata tunc posset eum interficere p<sup>o</sup> furtu commissum. G<sup>o</sup> videt q<sup>o</sup> n<sup>o</sup> sit faciendum. cui<sup>o</sup> oppositum t<sup>o</sup> d<sup>o</sup> l<sup>o</sup>. R<sup>o</sup> d<sup>o</sup> d<sup>o</sup> q<sup>o</sup> ille fur vel raptor debet caute agere p<sup>o</sup>stando illa



## Summula Raymundi

bona suo confessor: et ille ea restituet. et sic iuxta furem non erit piculum.  
**S**ecundo notandum. licet secundum leges teneatur reddere quadruplum et fur occultus  
 duplum. tamen secundum canones sufficit ipsum reddere ablatum et non plus. ut per extra de  
 raptoribus. **T**ercio notandum quod omnia que hic dicuntur de restitutione  
 spoliatorum intelligi debet de hincibus unde restitunt: sed si raptor non ha-  
 bet tunc potest accedere istos quos lesit per spoliu vel eorum heredes petere et il-  
 li indulgeat. **Q**uarto notandum. quod si isti spoliati eorum heredes mortui sunt  
 tunc raptor vel fur de illa bona dare pauperibus vel ad constructionem ecclesiarum  
 vel viarum. **E**t ratio est. quia cum spoliati mortui sint cum hoc eorum heredes. tunc il-  
 la bona vacat christo cuius heredes sunt pauperes. ideo merito illa bona debent haberi.  
**S**ed si spoliatus dimitteret herede post se. tunc illi talia bona debent dari.  
 causa est. quod illa bona post mortem lesi sunt propria ipsius heredis. ex quo ipse succes-  
 dit lesio in bonis. **D**ubitat. utrum fur teneatur restituere puentus cum te  
 furata. **R**espondeo gratia ponat quod equus sit res furata et quae valeat triginta mar-  
 cas quando furatur: et postea tempore restitutionis valeat quinquaginta marcas nunquam te-  
 netur eum sic restituere. **R**espondeo quod sic. quia non solum furtum est restituendum  
 sed et omnes puentus a furto sunt restituendi: si furtum se melioravit etiam  
 bene eodem modo restitui debet.

**U**ltimo notandum. ponat quod aliquis negligentia sit facta circa furtum. nunquam fur  
 ad restitutionem vel ad recuperationem neglecti teneatur. **R**espondeo quod sic. in  
 anima neglecta circa furtum tenetur recuperare et restituere.

.i. trades .i. aliquis .i. petat .i. piteat

**N**on prodas quemcumque tibi cum sua furta fatetur  
 aliquis corrigat furem

**N**ec das consilium quod conscius arguat ipsum  
 scilicet ad mortem furem iudicialiter

**C**ondemnaret eum sententia si capitalis  
 scilicet de officio presbyteratus deponens

**O**fficio proprio reprobus tunc efficietur  
 scilicet alicuius furti per sacerdotem .i. si fuerit excoicatus

**C**onsciens absolui debet si forte ligatus  
 .i. scilicet est .i. recepit a tali furto

**E**st. quia conscius rendat si quid tulit inde  
 recepit instruet ablatum restituere

**S**i nihil. inducas furem furtum dare. nam si  
 scilicet a te tu sacerdos

**F**ur nil dat monitus taceas nil amplius ad das  
 per manifestatorem inferre damna

**P**rodita plura reorum generare pericula possent

**N**ic autem ponit aliud documentum de furibus dicens. quod nullus presby-  
 ter cui aliquis est confessus se esse furem deprecere illum. nec de alicuius da-  
 re consilium ut manifestaret fur. **L**unus ratio est. quia si fur postea poena  
 ret ad mortem presbyteri esset irregularis. **S**ubdit si aliquis sit presbyter furti alicuius. scilicet



q̄ sit ligatus snia ex dicitōis ilie d̄z absolui dum mō ipse restituat si aliq̄ bona sustulit. Et ille etiā debet furem inducere q̄ ipse bona ablata restituit. Et si fur non velit p̄p̄t monitōem istā ablata reddere: tunc ipse d̄z a monitōe desistere ne generet̄ piculū furi et illa monitōe.

**¶** Notādum. null⁹ p̄sbyter d̄z peccare furē qui ei p̄fessus ē d̄ furto. quia alio ipse eēt puā⁹ officio r̄ b̄nficio: fietet irregularis. si fur suspēderet: Rō est. q̄: vt sic ipse eēt homicida. vt p̄zm̄ iure d̄ homicido ca⁹ suscepim⁹. nam ad hoc q̄ aliquis sit homicida sufficit q̄ ipse dat: filiū vel iuuat ad hoc q̄ aliquis interficiat. q̄ consiliū facit hōiem reum in facto.

**¶** Sc̄do notādum. d̄z in lrā q̄ p̄sbyter non debet māifestare furē. Contra hoc h̄r̄ q̄dragesima distinctōe vbi comprehendunt clerici qui volunt benē uolūnter: r̄ celat̄ peccat̄ nolunt complere qd̄ sc̄ptum est. peccatē corā hōi bus argue vt ceteri exēplum habeāt inde. r̄ ibi allegat̄ d̄cm̄ ap̄li q̄ d̄r. tra d̄te h̄mōi hōiem sathane ad nutrimentū hōis. **¶** Vbi d̄r̄ et̄ q̄ ipi nolunt adimplere d̄cm̄ Euāgelij vbi d̄r: Si videris peccatē p̄mo secrete argue eū. sc̄do argue eū corā aliquib⁹ testib⁹. tercio manifeste corā om̄i p̄p̄o. Et non velit desistere debet remoueri ab ecclia. q̄ vna om̄is morbida inficit totum gregē q̄ ex his om̄ib⁹ h̄r̄ q̄ p̄sbyter tenetur māifeste arguere quē libet peccatē. Et hoc non p̄t fieri nisi p̄bet r̄ māifestat peccm̄ eius qd̄ si eri est p̄tra predicta. Ad istud dubiū r̄nōctur q̄ peccat̄a sunt duplicia. q̄ d̄z em̄ sunt occulta. r̄ talia nullo mō d̄z p̄sbyter reuelare si ei occurrūt in cōfessione. Alia s̄p̄ctā māifesta. r̄ de his intelligunt̄ ea que sunt dicta in q̄dragesima distinctōe. q̄ qui peccat̄ māifeste corā om̄ib⁹ corrigi d̄z. q̄ nō occulte peccat̄ d̄z corrigi occulte.

**¶** Tercio notādum. lrā dicit q̄ sacerdos non debet p̄dere p̄fessionem seu p̄fiteat̄. q̄ p̄ hoc p̄fiteat̄ possit incurere penā capitis. r̄ sic talis efficeret irregularis. sic em̄ d̄r̄ b̄tus Augustin⁹ p̄fessionem hoc scio min⁹ q̄ nescio r̄ ergo neq̄ signis: neq̄ nutib⁹ debet māifestare. Si aut̄ non est in p̄fessione. tunc sec⁹ est. q̄ tunc scit vt homo. sed ea que p̄cipit in p̄fessione scit. vt d̄r. r̄ q̄ minime reuelare d̄z.

**¶** Ultimo notādum. confessio māifestatur dupl̄r. vno⁹ directe. alio⁹ ind̄irecte. Indirecte manifestat̄ dupl̄r. vno mō quādo laudat aliquē in p̄p̄a p̄sona. alio⁹ quādo laudat ip̄m in p̄sona aliena. In p̄p̄a p̄sona sic manifestat̄. vt si aliquis vir haberet suspitōem de muliere. r̄ tunc p̄fessor laudaret eā corā marito. r̄ si mulier postea adulteraret. r̄ si sacerdos tunc taceret non laudās eā. tā talis videtur māifestasse p̄fessionē. Sc̄do māifestat̄ in p̄sona aliena. vbi grā. si duo p̄fiterent̄ vni sacerdoti. r̄ iste sacerdos vnū laudat de reliquo tacet. tunc tā videtur esse p̄ditōr p̄fessionis. q̄ tūc statim suspitio h̄r̄ de isto alia quare eū etiam non laudat. S̄z directe aliq̄s videt̄ māifestare p̄fessionem quādo aliquis specificat p̄sonā vel culpā. vel vtrumq̄ simul. vnde quāq̄ specificat seu manifestat p̄sonē tm̄. vt si dices ret hodie p̄fessus est mihi iste hō. r̄ est turpis p̄ctōr magnus. Sc̄do māifestat culpā tm̄. vt si p̄fessor diceret. hodie p̄fessus est mihi homicida. r̄ p̄sonatur q̄ tm̄ vnus sit ei p̄fessus isto die. Tercio manifestat̄ cu lpm̄ r̄ p̄sonam simul. vt si aliquis diceret. ille est turpis hō. fecit enim tale nephās vel peccm̄.



# Summula Raymundi

aliquē excōicatiois

**S**icōtra furem bāni sentētia datur  
spolita? .i. absoluet

**S**i furto lesus instet fur hic religetur

sacerdoti p̄staret .i. possit s̄ furē

**S**i tibi cōsteterit q̄ fur dare n̄l queat. illum  
occulte .i. a tali absolutōe

**S**ecrete soluas ne scādala pueniāt hinc

.i. stricti? ei p̄p̄ta spoliata. s̄ q̄

**A**rtius iniugas cum possit reddere reddat  
ihibem? s̄ illos restitutare valēt

**N**olimus absolui qui furtum reddere p̄nt

.i. her? samula p̄mia. laboris suus

**S**i dñs seruo sua non dat. et iste laboris

strahit suū s̄ talis suus

**F**uretur p̄cium fur est. nec furta tenetur

.i. restituere furti .i. delcat

**R**eddere. sed crimē cōfessio diluat ipm

**C**hic auctor ponit aliud documentū volēs. si aliqs sit excōicat? p̄p̄ fur  
tum: et petit se absolui ab excōicatione. d̄z eum absoluerē si p̄stet ei q̄ fur  
non p̄t reddere bona q̄ straxit: et hoc d̄z fieri secrete ne exinde scādala p̄  
ueniāt. Et d̄z si b̄ iugereyt quicunqz poterit ista bona h̄re: et colligereyt pe  
nitus restituat. et si fur reddere sufficeret bona. tunc nullo mō deberz eū  
absoluerē nisi pus redderet. Tūc s̄ d̄z: si suus aliquis furat dño ei? p̄mi  
um qd̄ p̄ h̄uitio meruit: dñs ei dare noluit iste suus d̄z fur. non tū tenet  
restituere ablata. sed p̄ solā cōfessionē tollitur crimen.

**N**otādū p̄mo. ex trā h̄r. si aliquis non p̄t ablata restituere ip̄e d̄z absol  
ui a snia excōicatiois nec ei generent scādala: et maxime si h̄z volūtate sim  
p̄r restituēdi. q̄ bona voluntas h̄r. p̄ effectu. q̄re ei p̄mia denegāda nō est  
ex quo gloriosus d̄s non vult mortē peccatoris. et hoc p̄z extra d̄ raptōib?  
Sed tū si fur vel raptor possit ablata restituere tunc ip̄e nullo mō p̄t ab  
solui nisi restituat. Quia peccm̄ non dimittitur nisi ablatum restituat.  
et hoc p̄cipue verum est de istis qui p̄nt restituere.

**S**ecdo notādū. suus q̄ furat dño suo p̄mium de h̄uitū? mittit furtum  
et hoc ēyey in quolibet cāu p̄simili. Et sic aliquis p̄t cōmittere furtū in re  
ppa. et hoc non ē iconueniēs:

**T**ercio notādū p̄ modū dubij: aliqs sumēs mun̄itōem cū snia sup̄ alu  
quē furē gn̄aliter. sic q̄ nescit quis sit ille fur. sic q̄ i gn̄ali dicat. q̄cūqz re  
cepit hanc rē ē in maiori snia excōicatiois: et talis postea veniēs ad p̄fessio  
nēz dñi h̄z p̄n̄ satisfaciāt s̄ n̄ vult satisfacere. si ḡ talis ingerit se diuino offi  
cio. dubitat v̄tz confessor: suus debeat celebrare corā eo vel non. Et vide  
tur q̄ non. q̄ si celebraret. p̄ eoz sciret eū cē in snia excōicatiois statim essz  
irregularis: suspensus ab officio. Si v̄o corā eo non celebraret tūc statiz



haberet suspicio cur corā eo non celebraretz illo mō statim generaretur scādalum tali. Rñdetur qz confessio: in hoc cāu inq̄ntum p̄t dz vitare ne celebret corā eo inq̄ntum est sine scādalo. z q̄ si celebrat corā eo scādalu; euitare non p̄t ppter hoc non suspēditur ab officio. quia scit tale crimen sicut d̄sz non sicut homo. qz scit p confessionē. z qz d̄s noluit pbere secreta qz suū traditorē alijs discipulis noluit manifestare q̄ sacerdos illa que scit p p̄fessionem inq̄ntum d̄s minime manifestare d̄z. Sed secus est si aliq̄ essent ei reuelata extra p̄fessionem.

Quarto notādū. aliq̄s fur veniens ad p̄fessionē volēs satisfacere leso q̄ ē in ptibus alienis nunq̄d tenet eū querere. Rñdet p̄ distinctōem. qz vel iste qui obligat scit lesum eē in certo loco vel non. si non. tunc non obligatur ad querēdū eū. sed facere dz consiliū discreti confessoris vel dioce- sani. Si v̄o scit lesum eē incerto loco. tunc itez est distinguēdū: vel enim p̄sumpt̄ extēdūt se ad pecuniā furatā v̄ei nō. si extēdūt se ad tātā pecuniā. tunc p̄sumpt̄ nō s̄st estimādi. z dz residuū leso p̄ntari. si aut̄ p̄sumpt̄ non extēdūt se ad pecuniā furatā tūc nō tenet eum querere.

Ultimo notādū. in gr̄ d̄t in lrā qz si uis q̄ s̄trahit d̄no suo p̄miū deseruitū non tenet ei restituere. Pro quo sciēdū qz aliquē eē furē intelligitur duplr. vno d̄e. z sic iste dz fur q̄ recipit aliena sicut pus visum ē. Alio si militubinarie. z sic si uis dz fur q̄ recipit d̄no suo tātū q̄ntū ē d̄ p̄mio deservitū non p̄t. qz dz fur p̄t hoc. qz si cōphēderet z d̄ns v̄ellz malignari tunc posset iudicari ad mortē. sed tñ non obligat restituere. Et h̄ inq̄ntū furtum non excedit p̄miū deservitū. sed sola p̄fessio dz illd̄ crimē tollere. s̄tracta .i. ille tenet restituere sicut fur

**Furta sciēter emens cum fure luat scelus idem**

.i. rapinis inuenire

**De spoliis sentimus idem. si non reperire**

valeres egenis s̄ ablatum

**Personas lesas poteris tunc pauperibus des**

.i. gr̄a .i. offensoz amicoz

**Nomine lesoz valet hoc animabus eorum**

p̄ furtro s̄ illud p̄mium

**Si fur vel raptor quod eis dederas dare nolunt**

s̄ tātū dicere fures vel raptorez spolio furibz

**Hoc est si non dant quod pro furto dederas his**

.i. p̄ncipalē pecuniā .i. postules

**Non capitale tuum repetas illud: quia iusto**

s̄ illd̄ .i. p̄versa tribuisti

**Judicio perdis. quod iniqua lege dedisti**

cōparasti aliq̄d .i. gr̄a restitudois

**Si tamen emisti furtum spe restituendi**

s̄ tui iumētū s̄tractā

**Ut si vicini vaccam vel rem spoliaram**







**Q**uod si pbita .i. fracturā nauū .i. iacturā mariū  
 .i. inuenit .i. in quocunq; loco s<sup>o</sup> oblata  
**T**ollit vel reperit vbicunq; sit et nisi reddat  
 .i. scius .i. etne mort; .i. pcepta .i. leges;  
**E**st reus eterne pene pcepta statuta  
 .i. mos s<sup>o</sup> alicui<sup>9</sup> s<sup>o</sup> hoiem  
**N**ec consuetudo terre nec pncipes illum  
 s<sup>o</sup> ab officio .i. sacerdos

**Excusant deponatur si clericus hic est**

**H**ic autor ponit aliud documētū de pena illoꝝ q̄ spoliāt illos q̄ passi  
 sunt naufragiū dicens. quicunq; spoliāt istos q̄ patiunt naufragiū rui  
 nam vel iacturā si non reddunt ablata rei s̄ eterne pene et istos non ex  
 cusat aliq̄d pceptū vel statutum pncipis. nec etiā p̄suetudo tre. Et si ta  
 lis est cleric<sup>9</sup> tunc deponatur ab officio.

**N**otādum p̄mo. isti patiunt naufragium quoz naues in mari piclio  
 tant vel ppter tactum lapidū vel ppter nimia tēpestatē. Et dicitur a noie na  
 uis et frāgo frangis q̄si fractura nauis mō quicunq; spoliāt eos ē re<sup>9</sup> eter  
 ne pene. Pro quo sciendum. q̄ quicunq; spoliāt negociatores vel nauigan  
 tes s̄ exercōicādi. Et qui spoliāt naufragium patietes d̄ facto s̄ exercōicati  
 vt p̄ extra de raptorib<sup>9</sup> et graui<sup>9</sup> puniunt. q̄ spoliāt patietes naufragiū  
 q̄ maiores reputātur spoliatores q̄ alij. q̄ p̄m Postiensis in loco p̄allega  
 to. tunc naufragium sepe fitz iō maior pena ibi adhibet.

**S**ecūdo ē notādum. dicitur est in naufragium ruinā. iacturā. biluuiū. nā  
 naufragiū ē fractio nauū. scz q̄ nauis in mari piclitā. S̄z ruina ē illd  
 piculuz qd̄ fit ex dissolutōe assexyl ex tactu lapidū; S̄z iactura ē illd pi  
 culuz q̄ nauis eijciunt aliq̄s res d̄ nauib<sup>9</sup> ne s̄ cum eis piclitā. S̄z die  
 luuium ē inundatio aq̄y vltis. Et q̄ si aliq̄s deponeret res puas p̄pt aliū  
 qd̄ illoꝝ eueniētū Et alē eas inueniret tunc ille tenet restituere vt d̄ lra.

**U**ltimo notādum. dubitat vtz q̄libet debeat ablata restituere Et vi  
 det q̄ nō. q̄ si restitueret et ille vellet malignare tunc ipse obligasset pena  
 mort; q̄ incurreret sniam capitalē q̄ ne aliq̄s obligaret pena capit; p̄  
 ter hoc tuti<sup>9</sup> videt nō restituere. s̄z ipse restituēs induceret sibi malam sa  
 mā. q̄ si restitueret tunc aliq̄ dicerent. ecce illi credim<sup>9</sup> et ipse nob̄ recepit  
 bonaz furat<sup>9</sup> et sic fieret egra suspicio d̄ illo. r̄ndet vt sup̄ dcm̄ ē. q̄ iō talis  
 fur dz illa ablata recipet dz illa p̄ntare sacerdoti siue suo p̄fessoriz sic tūc  
 ipse recipiēs reddat illa isti cui<sup>9</sup> talia ablata fuerunt. et sic tunc ille restitū  
 ens ablata nō incurrit penā capitis nec famā malā incidit.

**G**ens inimica deo iure spoliatur et hostis  
 .i. manifest<sup>9</sup> s<sup>o</sup> hoies .i. cesarium

**P**ublicus aut quos ius imperiale  
 .i. omē illd qd̄ s<sup>o</sup> publico .i. si bellū hz iustā cām

**Q**uod ab hoste rapis si iusta sit actio belli



# Summula Raymundi

•i recipias .i. decem .i. in hibeo s<sup>o</sup> bonis eos  
**Accipias licite nolo q<sup>o</sup> spoliemur amici**

**Uel que nil nocuit vt subdita gens miserorum**  
reperias s<sup>o</sup> res inuētas s<sup>o</sup> possessoi

**Si res inuenias illas ad restituendum**  
.i. cui debes instituere .i. trāsit. s<sup>o</sup> integer

**Collige si nescis cui reddas dum p<sup>o</sup> annus**  
s<sup>o</sup> p<sup>o</sup>cesserūt s<sup>o</sup> p<sup>o</sup>cessor

**Sine dies plures de consilio sapientum**

s<sup>o</sup> illas res paupib<sup>o</sup> s<sup>o</sup> res s<sup>o</sup> lefor

**Distribuas vt et hec prosint animabus eor<sup>o</sup>**  
s<sup>o</sup> lefor s<sup>o</sup> inuēte .i. retinens s<sup>o</sup> reb<sup>o</sup> inuēris

**Quorum res fuerant tibi conseruas nihil ex his**  
.i. si non es indigens s<sup>o</sup> tu inuētor .i. pua

**Si non indigeas si pauper tunc moderata**  
s<sup>o</sup> inuētor s<sup>o</sup> inuēris

**Summa tibi detur ex his opus est pietatis**  
s<sup>o</sup> inuēte .i. puib<sup>o</sup> hoim .i. fm p<sup>o</sup>stiliū p<sup>o</sup>cessor

**Res iudeorum si sint sic distribuuntur**

**¶** Hic autor ponit aliā doctrinā de istis qui sunt iuste spoliandi dicēs q<sup>o</sup> gens deo inimica de iure potest spoliare similiter publicus hostis. Et isti qui sunt s<sup>o</sup>biecti non s<sup>o</sup> s<sup>o</sup> imperio cesaris dñt spoliare etia quicquid aliq<sup>o</sup> aufert ab hoste suo publico dummodo iusta sit causa belli. hoc ipse licite potest retinere sed nullus debz amico suo spoliare. nec illos q<sup>o</sup> ei uā q<sup>o</sup> nocuerūt. Subdit aliud documētū dicēs. si aliq<sup>o</sup> inueniat aliq<sup>o</sup> res ill<sup>o</sup> le p<sup>o</sup> eas rebuare ad restitutōemz si nō inuenerit dñm illaz rex ista an<sup>o</sup> num tūc ipse p<sup>o</sup> licite illas res dare paupibus. Et si ipse non est indigens. tunc nihil bz de reb<sup>o</sup> istis retinere. sed si est paup tunc est opus misericordie vt sibi de istis bonis moderata summa tribuat. Et si talis res ē iudeorū tunc bz dare paupibus totaliter.

**¶** Notādū p<sup>o</sup>mo. tris sunt g<sup>o</sup>na hoim quibus licite potest spoliari. p<sup>o</sup>mo omnes qui s<sup>o</sup> contra deum. id est p<sup>o</sup>tra fidem catholicā vt sarraceni. heretici. Et cā est. q<sup>o</sup> ex quo isti inimicantur deo. ideo non dñt possidere ill<sup>o</sup> h<sup>o</sup> q<sup>o</sup> dei est. sed q<sup>o</sup> omnia bona dei s<sup>o</sup> q<sup>o</sup> zc. Et quātū tales minus infideles hñt de tāto minus pñt christianitatē impug<sup>o</sup>are. Scdm gen<sup>o</sup> q<sup>o</sup> possunt licite spoliare sunt hostes publicit<sup>o</sup> hoc est v<sup>o</sup>z dummodobelluz sit iustūz iste spolians habeat iustā cām. p<sup>o</sup> se. sed secus esset si spolians haberz eām iniustā. **¶** Tercium genus hominum qui possunt spoliare sunt isti qui sunt contra impatorem et hoc est verum quādo est aliquis v<sup>o</sup> imp<sup>o</sup> rator q<sup>o</sup> defendit eccliam rhomanā. sed sec<sup>o</sup> est si aliquis ismatic<sup>o</sup> violēter possideret impium sic q<sup>o</sup> non eēt elect<sup>o</sup>.

**¶** Sed q<sup>o</sup> notādū. trā d<sup>o</sup> q<sup>o</sup> res inuēte sūt restituēde hoc intelligendū ē s<sup>o</sup>



distinctōe. vel scit cui? ille res st? vel ignorat. Si scit. tūc bz fieri restitutō  
isti. si at ignorat tūc ē distinguendū. q? vel inueniēs ē opp?sus paup?ate? et  
nō. si nō dz totalit? dare paup?ib? si ē opp?sus paup?ate tūc ps dz dari inuē  
ton. q? utd? inuētū dz dare paup?ib? h? cū iste inuētō sit paup? igit? ps dz ei da  
Cercio ē notādū. h? dat? vna cautela q? inuētū dz p?clamari in Cre  
ecclia vt? aliquis ibi cēt q? p?didisset si tūc iste nō regit cui? fuit illd? inuē  
tū: tunc inuētō: dz facere s?m? filiū sui p?fessoris.

¶ Ultimo notādū. quid sit faciendū de thezauro inuento s?bra. Rōde  
tur p? distinctōem vel iste thezaurus repitur in loco p?p?o vel alieno. si i lo  
cō p?p?o. tunc non tenetur ad restitutōem. quia omnia sunt sua q? st? in  
p?p?o loco. Sin? loco alieno hoc est dupliciter. vel inuenit thezaur? su?  
d?ose vel casualiter. si casualiter tunc partem tenetur restituere et partem  
reseruare. Si autem studiose. tunc obligatur ad totam restitucionem.  
Item scdm? sanctum Thomam rez inuenta que nunq? fuit in possessio  
ne alicuius sicut lapilli p?ciosi et gemme in litore maris ille res dantur  
inuenientis non oportet q? ille res restituatur sic eodem modo ē de the  
zauro p? longinqua tpa s?b? terra occultata.

.i. inuēit? s? tu exis .i. tpe mort? s? alios

**A**ccusas frustra dānatus sub cruce fures

.i. iudex adhibere s? dānato s? q? gaudiū ē miseris

**N**ec credi debet tibi nec tua verba valebunt

.i. iusticia. i. dānauit .i. executor iudicij. i. p?dō. s? iuste occidit

**Q**uem ius dānauit tortor sine crimine punit

.i. s?tractas .i. custodiēdas s? res

**S**i res furaras seruandas dem tibi quas tu

.i. noscis. i. furtiue .i. s?tractas. i. securi? s? furtas

**E**lie scias furrim sublatae cautius illas

s? eas .i. vinculū excoicatiois

**R**eddas aut teneas si banni pena sequatur

s? pena bāni s? custodiēdi. s? furē

**N**on nocet illa tibi si reddere me monuisti

.i. ablatū .i. vero possessori .i. reddat equalēs sibi aut suis herēbibus

**F**uratum vero domino vel quod valet eque

s? tu resuatoz s? furti eo q? resuastires ablatas

**A**bsolui debes quia conscius inde fuisti

.i. a tali furto. i. dāna .i. occurat .i. maiora

**I**nde pericula tibi ne proueniat grauiora

s? reb? .i. annihil. ris s? custodiēs

**N**ec cum furatis pereas potius sine q? tu

.i. manifestate .i. delictū

**E**t de prode te luas viciū quod tu meruisti

s? aliq? s? hoies s? hoib?

**S**i res iurentur plures et transeat ex his



# Summula Raymundi

**1<sup>o</sup> hō** .i. ad restitutōem **2<sup>o</sup>** qd̄ receperunt

**Unus** ad emendam totum dare iure tenetur

.i. efficiēs .i. delictoy

**Nic** nō qui causa fuit induciua malozum

**3<sup>o</sup> talis**

.i. q̄ nō fu. t. cā efficiēs

**Reddat** quod poterit saltem quod tanget eundem.

.i. secū exītes

.i. ablata

**Ut** valet inducat cum confures reddere furta.

.i. inducat **2<sup>o</sup>** ablatum **3<sup>o</sup>** ablatum

**Confures** moneat quod habent ad restituendū

**¶** **Hic** autor ponit alia documenta iuxta furtum et rapinā dicēs. postq̄ data est snia mortis sup furē vel sup alium maleficū tūc n̄ ē postea sp̄li<sup>9</sup> sibi credēdum nec et<sup>9</sup> accusatōes si q̄s fecerit s̄ aduertēder executor iudicij nō peccat in hoc q̄ punit iuste dānatos. Aliō document s̄biungit et est istud. Si des alicui res spoliatas vel furas vt ip̄e custodiat eas. tūc si iste sciat eas esse s̄tractas tunc restituere debet caute et si iste monuit furē vt reddat illas res leso. tunc eius non nocebit excomunicatio q̄ sed<sup>9</sup> tur tamen ille non debet restituere illas res vero dño rerum sed magis furi ne pericula inde oriātur vel ne ille cum fure interficiat. Subbit si plures furātur aliquā rem tunc vnus ex istis volens agere p̄uam debz totum ablatum restituere si ip̄e induxerit alios ad furādum si at nō reddat inquātum potest vel ad minus illā ptem que tāgit ip̄m. Et ip̄e debz suos alios socios inducere inquātum potest et ip̄i etiam ptes eozum eozdem mō restitūat.

**¶** **Primo** notādum. q̄ fur dānatus et quicunqz dānatus ad mortē a q̄li ber actu legitimo est exclusus quare nō mittit ad accusatōez sicut in foro sp̄uali excomunicat<sup>9</sup> non p̄t esse actor vel accusator. Consueuerunt tamen iudices seculares fures accusatos examinare et non ad accusatōem et ad testimonium furis simpliciter dānare. qz accidit quodam tpe q̄ fur deberet suspēdi et vidit quendā gaudere et ridere de suo suspēdio quem ridentem fur considerauit et dixit esse socium suum q̄ app̄hēsus p̄mo suo sp̄ndebat quo facto fur fatebat se odio accusasse illū scz p̄p̄t risu et gaudium qd̄ habuit de morte istius. ne q̄ illud ampli<sup>9</sup> p̄tingat statutum est vt tales dānati ad mortē non expandiātur.

**¶** **Secdo** notādum. Ille qui habet bona s̄tracta tenetur ea restituere non proprio domino istarum rerum sed magis furi. **¶** **Causa** ē. quia possent cogi vt proderet furem qui postea forte interficeretur quod omnino malum esset cum homicidiū incurreret posset etiā contingere q̄ ip̄e fur p̄pter inuidiam diceret istum fuisse socium suum. **¶** Et sic iste cum fure posset interfici vt patet in exemplo predicto. et sic de alijs multis pericul que possent inde puenire.

**¶** **Tercio** notādum. Itā dicit q̄ cum alijs plures res s̄traxit si vult agere penitētiā tenet totum restituere. **¶** **Sz** tñ hoc intelligēdū ē s̄b distinctōe. qz vel iste recipiens p̄sentit in toto vel nō. **¶** **Si** nō p̄sentit in toto. tūc



## flia. cu.

non obligat ab restitutum totius. qz nō fuit cā toti dāni. si at consentit in toto sic q̄ induxit alios ad furtū tunc obligat ad cām. qz consentiens e faciens pari pena puniunt. Et etiā si fuit cā totius dāni p̄ inductōem alioꝝ ad furtū. tunc etiā totū tenet restituere. ¶ Pro q̄ dubitatur Si vn̄ ex his satisfaceret leso an tunc etiā obligarentur ad restitutum Rñ datur q̄ non. qz ex quo satisfactū est leso d̄ ablatiōe s̄bractis. s̄ tales non tenentur ad restitutum.

¶ Quarto notandū Istud dictū d̄ rebus inuētiōis vel s̄bracti. verū est si talis res sit alicuius hōis fidelis. nā si res s̄bracta eēt alicui s̄bractes n̄ vel heretici tunc meli⁹ e q̄ d̄ s̄bracti paup̄ib⁹ q̄ restituere s̄bractes novel heretico. Rō illi⁹ patuit in sn̄a p̄cedēti.

¶ Quinto notandū p̄ modū dubitatiois vtz s̄bractio cuiusmōi rei sit furtū. Et videt q̄ nō. qz si aliq̄s in extrema n̄citate recipet panem ad cōmedēdum ne moreret tunc illd̄ ablatū non d̄ furtū. qz oia p̄pa in n̄citate s̄nt s̄nt cōia. Et si tūc haberet n̄citate sic p̄pa alteri⁹ essent sibi cōia. Et si videt q̄ illd̄ non sit furtū Rñ datur q̄ s̄bractio alicui⁹ rei sit dupliciter vno⁹ cogente necessitate. alio mō non. sed ex n̄ciosa voluntate. si p̄mō mō aliq̄s sumeret panes q̄ eēt adeo paup̄ q̄ nihil h̄ret p̄ quo sibi emeret nec ei cā dei eo petente amministraret. tunc talis nō diceret fur nec tenet ad restitutum. e p̄ p̄ns non etiā faceret furtū cū tpe necessitatis oia p̄pa alteri⁹ h̄cōia. vt d̄ Hieronym⁹. Si non paup̄i m̄ tpe n̄citate occidit si me. e si eēt aliq̄s q̄ recipet panē in tali n̄citate. e si tūc comprehendere e iudex iudicare e illi hōiem ad mortē. ipe iudex eēt h̄a hominib⁹.

¶ Sexto notandū. si vn̄ plurib⁹ plus res abstulisset ipe vellet satisfaccere. tunc dubitat an ipe d̄yni totū dare an cuiuslibz p̄tem suam. Rñ datur q̄ aliter est d̄ foro ecclie aliter d̄ foro p̄scie. qz in foro ecclie tūc iste q̄ plus petit plus obligat ad restitutum. Sed in foro conscie tunc iste plus tenetur restituere qui plus depaup̄tatus est p̄ eum. nā in confessione ei cōsulēdum est plus leso egenti s̄bueniat q̄ alijs habentibus. Sed in foro conscientie tunc ille q̄ p̄sciaz vellet defendere q̄ sibi eēt plura ablata s̄m hoc ei restituat v̄l q̄ restituat totū vni q̄ vlti⁹ restituat.

¶ Ultimo notandū Dubitat circa illd̄ capitulū. vtz vsura. furtū vel rapina sit licita. Et arguit q̄ sic p̄mō d̄ vsura. qz in euāgelio d̄ dñs d̄ isto seruo q̄ dixit. Dñe q̄nqz talēta tradidisti mihi ecce alia q̄nqz sup̄placrat vsuz. cui dixit dñs. Quid huc bonez fidelis. In hoc em̄ dñs videt approbare vsurā. Sed in oppositū illi⁹ habet in psalmo vbi d̄. Btūs est q̄ non de dit pecuniā ad vsurā. Sed de furto d̄ rapina habetur in Exodo vbi dñs p̄cepit filijs isrl̄ vt spoliarent egipciacos: s̄ videtur q̄ furtum seu res spoliata sit licita. Sed in oppositū dicunt ces iuriste extra de rapto: lib⁹ libro q̄nto. Rñ d̄ q̄ dupl̄ p̄t capi vsura. Uno⁹ p̄p̄eiz in bonis tpe. lib⁹. e sic capitur ḡnāl̄. Alio⁹ p̄t capi in int̄cionalib⁹. sic in habitib⁹ sciētiis eētus oñs p̄mō tūc vsura siue rapina illicita ē. vt ps̄. inuit in loco pallegato. S̄ sc̄do mō licita ē. qz q̄cunqz v̄tutes p̄t aliq̄s acq̄rere sp̄ e licitū. S̄ tūc ad rōem d̄ q̄ illd̄ d̄ em̄ euāgelij non ē v̄z d̄ bonis tpe lib⁹. sed bñ d̄ int̄ctis omb⁹ e bonis tpe lib⁹. e sic p̄ q̄nqz talēta possūm⁹ intelligere q̄nqz sensus p̄ q̄ ille huus multas scias v̄tutes acq̄stuit.



# Summula Raymundi

<sup>s° alicuius</sup> <sup>i. litigiū</sup> <sup>s° alterius</sup>  
**Princeps** ineat bellum cum pncipe. tu qui  
<sup>s° ad bellū</sup> <sup>s° belli pncipis iniusta</sup>

**Cogere** ire vide ne causa sit eius iniusta

<sup>i. aliquē pncipē</sup> <sup>ppr iustā cām</sup>  
**Quem** sequeris iustum si sit circumspice bellum  
<sup>s° iste sex pditōes in lra enumeratē</sup>

**Res et persona** modus ac intentio causa  
<sup>i. autotas supioris</sup> <sup>litigiū</sup>

**Autor.** te iustum faciunt cognoscere bellum  
<sup>i. pagāis</sup> <sup>i. licitū ē bellare</sup>

**Cum** saracenis ac hereticis licet et pro  
<sup>s° chri. ianitate</sup> <sup>i. p. lucratoe rei pdite</sup>

**Ecclesie patria** vel re proba repetenda  
<sup>s° is dictas puenient</sup> <sup>ab innocētib°</sup>

**Has** spolijs licite sed ab innocuis nihil aufer

**Illud** est caplm aliud in q postqz autor detinuit d furto et rapina hic pnr determinat d bello iusto et iniusto. Et pt diuidi in tot pres qt pdit documēta. pmo dt si aliqs pnceps alicuius terre vadit ad bellū cū alio pncipe alteri terre tūc si cū eo cogere ire aliqs. talis bene dz respicere q in sta sit cā belli. et dz pndere rē. p q sit bellū psonas. modū cū intēōe bel lantiū. nā licitū est bellare cū saracenis vel hereticis. et qz bñ lz aliqē pu gre peccia vel patria vel p re amissa repetēda. lz n lz spoliare innocētes. **Notandū** pmo. aliqz volēs ire ad bellū dz diligent aduertere vtrū iu sta sit cā belli. Rō est. qz si cā belli iusta est tūc pt licite iuuare dñm suum imo qlibet strennu miles qlibet bono decurio. et pnr oēs pbi sbditi pnci pis in tali iusto bello qd sit p ecclia vel p patria cū dño suo dnt mori. Si aut cā belli cēt iniusta tūc null⁹ tenet cū iuuare. qz si facit qñqz peccat. qz poti⁹ dz eū impedirez pnr eū informare vt ab iniusto bello desistat vt deuorat sanguinē et sudorē miseroy absqz licita cā.

**Secdo** notandū q qdā pditōes s aduertēde ab ipso qui offert bellum Primo dz respicere. vtz bellū sit iustūz cā belli. qz si cā belli cēt iniusta n eet licitū bellare. Secdo dz respicere psonā bellat. scz vtz sit talis cui bella re licitū ē. qz bellare nō ē omib⁹ licitū sed solū regib⁹ pncipib⁹. et dñis tra rū. Tercio dz aduertere qles sint aduersarij. qz nō ē ptra quēqz licitū bellare. vñ ptra rhomani imperij impatorē non ē bellādū dñm d iuste defen dat eccliam. simplr nec contra monasteria nec ptra viduas vel vginēs. Quarto talis dz aduertere modū belli. scz qz nō sit nequiciosus vel vtilis. Quinto dz aduertere intentōem bellat. scz qz ipe iustū finem intendat. Sexto dz aduertere rē. p qua sit bellum.

**Mercio** nota ptra saracenos et hereticos licitū ē bellare. Rō ē. qz tales saracē. hereticz alij infideles tales immittāt doz fidei catholice iō dnt debilitari in qñtū pnr vt eo min⁹ possent nocere chriamiz et vt ipi ab ere rōre eoz possint reuocari qz in hoc pncipes barones et milites tenet iuuā



re eccliam et ea defendere. et oēs tales sibi statuto rhomane ecclie tenent mo-  
ri p fide catholice et tenent oēs aduersarios catholice fidei pſternere et de-  
bilitare et fides viget et floreat et nō dicitur sarrachenorū et hereticorū. s; vt ob-  
nubelet fides eorū q̄ prop̄ ip̄cū suis s̄bortis si fideles miserint v; q̄ in su-  
nem coronā gl̄iam possidebunt.

**Quarto** notandū vt he p̄ditōes meli⁹ intelligant. Tūc ē sciēdū qd ab  
iustū bellū p̄mo requirit res. p̄ q̄ puḡ. sc; qd bellū fiat p̄ defēsiōe rhomane  
ecclie patrie vel rei publice. vñ qñ aliq̄ illarū rex ē cā belli tūc bellū ē iustū.  
Sedō requirit vt p̄dictū ē p̄sona. qz p̄sona tal̄ dz ē secular̄ nō religiosa.  
qz religiosi non tenent bellare. s; sol̄ secularib⁹ cōmissum. Tercio requi-  
rit mod⁹ et mēsurā. qz ip̄e bellās dz finē q̄reret nō vltteri⁹ p̄cedere qd ē con-  
tra illos q̄ s; ita crudeles et seueri qd nullo mō cessant a bello nisi p̄us to-  
tū destruit. Quarto requirit intētiō sc; vt bellū nō fiat p̄ avariciā vñ in-  
uidiā s; qd fiat bona intentōe. Quinto requirit cā. qz forte iste sibi res ab-  
stulit. vt q̄ cōuerso illas lucra p̄t licite bellare. Sexto requirit autoritas  
sc; qd tale bellū fiat ab autoritate superioris. mō qñ illa sex p̄currit ad bel-  
lū tūc dz iustū. Si at̄ aliq̄ illoz defuerit dz iniustū.

**Quinto** notandū vt et iā cleric⁹ p̄uenit bellare. Rūdet qd n̄ vt habet  
xxij. q̄stione extra d̄ bello dupliē de cā. Primo ne p̄ tumult⁹ belloz im-  
pediunt in cōplacōe diuinorū. sc; in laudē dei in orōnib⁹. Sedō idō qz  
cleric⁹ nō cōpetit occidere s; magis cōpetit vt sint pati p̄p̄uū sanguinē  
effundere p̄ ch̄ro. p̄ primo suo. et nō dz deferre arma nisi ex iusta cā vt  
si trāseat p̄ loca piculosa tūc p̄nt deferre arma ad t̄rozē hostiū s; nō d̄nt p̄-  
cutere. vt h̄. xxij. q̄stione p̄ma nisi vis vi repellere eos decz. Itē si qñqz p̄  
sibi infuerit bello iustoyel aliq̄ cleric⁹ et non infecit vel mutilauit ali-  
quē nec cā mortis p̄stitit tūc ille sacerdos non ē degradād⁹ vel ab officio  
suspendend⁹. s; si ille cleric⁹ p̄t p̄moueri ad sacros ordines salte; si idone⁹  
fuerit. Si at̄ istud bellū est iniustū et ibi hoies s̄nt occisi s; ip̄e nō egit. sed  
tū ei imputabit tunc nō p̄t p̄moueri ad sacros ordines. vt h̄ scio q̄stione  
p̄ma cap̄ vltimo. Itē s̄m vilhelmū. si in bello dāt aliq̄ cleric⁹ d̄ rapti-  
nar̄ his quib⁹ licuit hoc p̄t tenere si bellū ē iustum. Si at̄ p̄ se recipet ali-  
quid tunc hoc totū tenet restituere.

**Ultimo** dubitat. vt; s̄bortis p̄nt mouere bellū. Rūdet si miles h; ali-  
qd contra comitē tunc p̄mo requireda ē autoritas regis vel superioris. Et  
si tunc illa cā discuti non p̄t bellū cōmitti.

i. innocētes

**O** bellatores cur innocuos spoliatis

s⁹ eos spoliādo magis

**Acceditis** miseros et eis plus hoste nocetis

i. friuole p̄regit

**Errores** vestros temere defenditis et sic

i. loq̄mini s⁹ illō nutriamur

**Dicitis** accipere nos quo pascamur oportet

s⁹ ip̄is nutrimētū s⁹ v̄m nutrimētū

**Si** vobis et equis alimentum queritis vltra

8 iii]



# Summula ragnmudi

**Tollere** quicquid hñt homines quis p̄stitit auium  
s̄ in eoz domib⁹ .i. licetiã  
.i. cū n̄ris monitõib⁹ spoliū raptorib⁹

**Notris** consiliis ipm vobis inhihetur  
.i. permittim⁹ vob spoliū s̄ bellatores nclariacã

**Saltem** consulimus dum vos trahit ardua causa  
.i. in rapiẽdo incõtenti

**Accipiendo** graues ne scitis immoderati  
.i. clētib⁹ r stipẽdarijs .i. phibet⁹

**Neu** seruis vestris spoliū cur non inhihetis  
s̄ mag⁹ admittit⁹ h̄uoz exoluetis

**Sed** consentitis horum scelus ergo lueris  
.i. oẽ illõ s̄ p̄tra deũ

**Totum** restituas quod in illicito rapuisti  
.i. in ambiguitate belli

**Bello** vel dubio cum vestro discernere possis  
s̄ illi⁹ belli s̄ illã dubiã s̄ etiã

**Qui** sit causa mali causam discernere mors est  
.i. iextremo iudicio iudicãte

**Nec** indefensa christo veniente manebit  
.i. cū p̄sumptib⁹ s̄ in bello s̄ p̄sumptib⁹

**Expensis** propriis viuatis non alienis  
s̄ dñoz .i. v̄e

**Cum** dominis vestris de quorum munere vestro  
possessiões p̄cedũt s̄ bellatores .i. possidẽtes

**Dredia** dependunt sed qui coguntur habentes  
s̄ p̄ spoliū parcere dñt

**Nil** nisi quod rapiunt parcant tamen in rapiendo  
s̄ innocuis hõib⁹

**In** quantum possunt ipis. iposqz relinquo  
trãctis .i. vos egeni

**Cur** ritis ad bellum miseri quos nulla potestas  
.i. postulat augit s̄ vos ipos

**Euocat** aut cogit non excusare potestis  
cõmittit⁹ s̄ facto .i. dura p̄nia

**Quod** facitis pro quo grauis indulgentia vobis  
muler .i. p̄donis

**Remina** raptoris pueri serui famuleqz  
s̄ rapta .i. abiqz voluntate

**Dicon** restituant si consensu sine raptis



si aliq̄ mō sicut

Si possunt veluti p̄sone non sibi iuncte

si tales p̄sone si famulātes

Ut sunt ancille serui nutrix alieni

si donum alienis si hoc

Si spiritale datum sit eis volo restituant hoc

si ex illis reb⁹

Sunt vsi ddleant magis a raptoze recedant

Hec est p̄sytina istius capituli in q̄ auctor increpat istos q̄ spoliāt innocentes hōies et miseros dices p̄mo sic. O vos bellatores q̄re spoliāt hōies innocētes et miseros. et magis infertis dāna his q̄ hostib⁹. q̄si diceret. valde male facitis in hoc. Et q̄ male defenditis et temerarie vestz erroze cū dicitis. oz nos p̄cipere victū nobisz equis nostris. si q̄ solum q̄ritis alimētum q̄s tunc p̄stitit vob̄ ausum tollere ab hoib⁹ quicq̄ h̄nt vltra alimētū. quasi diceret null⁹ q̄ districte p̄hibem⁹ ne talia facietis. sed t̄n vos habetis cām arduā tunc debetis moderare spoliū et non eē nimis gues. Nunc s̄bit dicens. quare vos non inhihetis vestris suis ne spolia faciāt. qz si vos p̄sentitis eis tunc eritis rei in isto facto et tenemini illi restitūere qd̄ illicite rapuisti. et etiā in bello vbi non scitis vos habere iustaz cām qz malā cām defendere est mors aie. Tunc s̄bit quicūqz vult ire ad bellum ille bz ire s̄b p̄p̄ijs expēsis et non s̄b expensis alteri⁹. sed t̄n si aliq̄s cogere p̄ dñm suū a quo ip̄e habeat bona sua vt cum eo vadat ad bellum q̄ nō h̄yt ei de p̄p̄ijs expensis in itinere possit p̄uidere. talis potest rapere moderate vt vitā conseruet et non crudeliter. Subdit. Aliqui s̄ q̄ currit ad bellum non vocati nec coacti ad aliquē modum. isti si spoliāt aliquē non possunt se excusare. sed oportet eos agere p̄niam d̄ isto facto. Ite s̄bit aliū documētum p̄p̄ior raptoris. filij. sui. et ancille nō tenent reddere rapinā si ipsi sunt. et hoc si p̄sensum non habuerunt. sed t̄n alie p̄sone extraneæ et alieni famuli si alicui de his spoliis q̄qz datum fuerit iste tenet hoc totaliter restituere.

Notaduz p̄mo. isti qui h̄nt bona aliq̄ s̄b aliquo p̄ncipe tenent ip̄m seq̄ ad bellum q̄n vocant s̄b expēsis p̄p̄ijs. qz p̄p̄ h̄ p̄cella s̄ p̄eis castra et velle et sic de alijs ab ip̄o p̄ncipe vel alia bona. Et si ip̄i aliq̄d rapiat a paupib⁹. tenent restituere latissimè l̄sis. Sed t̄n si aliquis eēt paup̄ ip̄e possit rapere. non t̄n plus q̄ ei eēt necessariū ad victum et equis suis.

Secdo notadum. si aliq̄s non eēt p̄ncipi obligat⁹. qz forte nulla hōa ab eo possideret iste si iniret bellū cum tali dñoḡ recipet aliq̄ bona quecumqz modica vel magna tenet reddere l̄sis. et q̄ p̄suadet cui libet qz si nō p̄ncipaliter cogit inire bellum qz manet in p̄tibus suis et non annihilatur paupes. qz p̄pter hoc eternā dānatidē possit incurzere si non redderet integre illa que abstulisset.

Tercio notandū circa quintū documētū. vt p̄p̄ior raptoris filij et ancille tenent reddere rapinā qua vsi sunt. Rūdet qz non. et hoc est vt d̄ seruis qui sunt h̄ullis p̄ditōis sicut est emptitus. et etiā illud est verum si isti sui non p̄buerunt p̄siliū vel p̄sensum vt spoliū fieret. qz vt sic. tunc



## Summula Raymundi

ipſi tenerent reddere oia bona ſpoliata ita bñ ſicut raptor. qz ipſi puniendi ſunt eadē pena. qua raptor punit. qz re<sup>o</sup> & pſentis eadē pena puniunt.

**¶ Quarto notādū.** qd̄ ſuius q̄ fuit raptor p̄victu vel pecunia ſtat in cā p̄cipit dñm eē furē vel raptorē dz ab eo recederet fuitiū reſignare. Rō ē qz ſi maneret cū eo poſtq̄ p̄cipet eū eſſe furē tunc ipſe videret ei p̄ſentire in furto vel rapina ſic obligaret ad reſtituendū ſicut raptor.

**¶ Quinto notādū.** Sicut etiā ſupius patuit. tūc vroz raptoris vel furis poſtq̄ eū p̄cipit eē raptorē vel furē ipa p̄t ab eo recedere q̄ntū ad habitatiōem. nō tñ p̄t ſibi denegare copulā carnalē ſi ipſe ſecrete eā exigeret. nāz in manifeſto exigere copulā a muliere eſſet piculoſum furis mulieri. nā fur poſſet captivari ſua capitali iudicari. & ſi ſe tunc cōmiciuſſet mulieri. tunc mulier diceret rea in furto. & ſic etiā poſſet iudicari ad mortē. ne q̄ hoc periculū eueniat tunc fur ſe gregatus dz eſſe a muliere cum ea in manifeſto non conuerſari nec copulam carnalē exigere debet. lz be ne poſſet facere occulte.

**¶ Sexto notādū.** qd̄ p̄ſone ſunt p̄iuncte raptorib<sup>9</sup> dupl<sup>r</sup>. qd̄a ſepabiliſ. quodā inſepabiliſ. Inſepabiliſ. vt vroz filij añ annos pubertatis. qz tunc dñt obedire parentibus ſepabiliſ vt ancille. famuli qui ſt. libere: Et qñ p̄cipiunt dñm eſſe furē tunc immediate ab eo debent recedere: ne videant ei p̄ſentire.

**¶ Septimo notādū.** de vroz raptoris quib<sup>9</sup> debeat vti bonis vel ipſi hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita vel nulla. ſi nulla tūc mulier nō tenet vti rapinis. Si aut̄ hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita hoc eſt dupl<sup>r</sup>. vti vti ſe ſepata vel mixta cū rapina. ſi ſunt ſepata tūc mulier decyvit iij<sup>9</sup> bonis. Si aut̄ mixta ſunt. tūc ipa itez non tenet vti eis led̄ implicare debz p̄ſiliū auxiliū amicoy. & dz vivere de p̄p̄ijs ſuis laborib<sup>9</sup> & dotib<sup>9</sup>.

**¶ Octavo notādū.** ponat in cāu qd̄ nihil hñt ampl<sup>9</sup> niſi qd̄ p̄ rapinā acq̄ſitū eſt. & mulier nō p̄t laborare nec hñt aliq̄ bona p̄ ſe. nec dotata de quib<sup>9</sup> tūc mulier vivere dz: Rñdet. qd̄ iſta dz facere ſm p̄ſiliū ſui p̄feſſor. vel dz qd̄ in nēcitate p̄viuere d̄ illis reb<sup>9</sup> p̄ rapinā acq̄ſit. qz nō p̄t viuere in labore p̄po nec ipi hñt aliq̄ bona ſepata. q̄ q̄tielcunq̄ vti bonis p̄ rapinā acq̄ſit. cū dolore cordis dz vti iſtis cū vā p̄rtitiōe ſic cogitādo. qd̄ ſi aliſ vitā poſſet conſuare nullatenus vellet iſſi vti.

**¶ Nono notādū.** quicq̄ raptor in bello illicito recipit ē ñ iuſticiā: lz qz iuſtū eſt vnicuiq̄ reddere qd̄ ſuū ē. q̄ quicq̄ recipit in bello illicito eſt reſtituendū. & nō ſolū dñs belli tenet reſtituere. lz et̄ oēs ſbditi q̄ ſequuntur dñm. Et lz ex timore ſequuntur tñ plus tenent deū timere q̄ hoim. Et h̄ eſt vtz qñ ſciūt eē illicitū. ſi aut̄ dubitat an bellū ſit iuſtū an iniuſtū ſbditi nō tenent reſtituere. ſed ſtipēdarij nō excuſant ſicut ſbditi. qz ñ tenentur obedire ſicut ſbditi. Etiā in dubio nō dñt ſe cōmittere discrimini vt iuuēt aliq̄ in p̄iudiciū alteri<sup>9</sup>. q̄ de lrā defendere cām dubioſā ē mors at̄. qz tales ḡnter peccāt. Itē vult lrā. qd̄ trāſeunt ad bellū hñtes poſſeſſiones ſuas a p̄ncipe ſaltē ſufficiētes tenent. p̄p̄ijs ſuis expēſis bellare qz nō tenent dari cenſus de bonis ſuis ſicut ruſtici.

**¶ Ultimo nota.** diceret mgr̄ videt ſibi p̄i tradicere. qz dixit ſup̄ qd̄ ſc̄m̄ nā raptoris non deberet cōmorari raptorū vel ſuri. hic aut̄ qd̄ dz vti rapina



Tibi sicut aliq̄ q̄ pus loq̄bat̄ d̄ occulto furto. sed h̄ loq̄tur de manifesto spolio. s̄z melī q̄m̄ p̄dicta d̄: q̄ h̄ loq̄t̄ tpē n̄c̄itat̄. s̄z q̄n̄ v̄xor̄ familiae p̄ueri alias nō p̄nt̄ nutriri s̄z pus loq̄bat̄ de tpē possibilitat̄ q̄n̄ mulier p̄t̄ res cedere a raptoze r̄ a s̄p̄t̄ se nutrire tūc̄ quis mō nō d̄z ei cōmorari.

.i. rē sacrā symoniac̄

**Vendis vel emis sacrum symoni incipis esse**

.i. p̄sensum s̄ symoniā fieri

**Consilium si tu das vel p̄mittis es idem**

.i. sup̄ior .i. symoniā .i. ip̄ebire

**Si prelatus es et poteris scelus hoc reuocare**

.i. symoniaci p̄latū .i. iudicat

**Non facies pena symonis te puniat equa**

s̄ tū .i. german̄ dona

**Si pater aut frater vel amicus munera dant te**

.i. te nesciēte cognoscis

**Non procurante dum cognoueris data pro te**

.i. de cetero .i. b̄nficio

**Amplius ecclesie tali desiste p̄esse**

**C**apitulū quartū in quo vult d̄terminare d̄ symonia. Et p̄tinuat ab p̄cedētia sic. Postq̄ autor d̄terminauit d̄ furto rapina e bello. h̄ d̄terminat de symonia. Et p̄t̄ in tot p̄tes diuidi q̄t̄ s̄ casus positi de symonia p̄tes ista dicent̄. d̄t̄ p̄mo sic. Si tu emis vel vendis rē sacrā eris symoniacus. r̄ si tu es p̄latu s̄ admittis q̄ tui s̄ d̄bit hoc faciūt̄ r̄ potes reuocare r̄ non facis etiā eris symoniacus vel puniendus tanq̄ symoniac̄. etiā si frat̄ tu s̄ vel pater vel aliquis alter dat pecuniā vel munus e per illud munus tui di procurat aliquā eccl̄iam te ignorāte tunc postq̄ tu p̄ceperis tunc im̄mediate debes illam eccl̄iam relinquere r̄ amplius ei nō p̄esse r̄ om̄ia p̄cepta debes reddere. quod si non feceris symoniacus eris. r̄ p̄ tali factō cum tali eccl̄ie frivole vis p̄esse eternalit̄ dānaberis. Et hoc est de intentione om̄niū iuristay.

**P**rimo nota Symonia sic describit̄. Est studiosa cupiditas vel volūtas emendi vel vendēdi aliq̄d sp̄uale vel q̄d annexū ē sp̄uali. Dicit̄ primo studiosa cupiditas. q̄ si alicui p̄feri b̄nficiū nō studiosa cupiditate ip̄e n̄ est symoniac̄. v̄bigra. Si p̄entes alicui d̄berūt pecuniā p̄ b̄nficio ip̄s ignorāte ip̄e non censet̄ symoniac̄ sed talis statim postq̄ scit̄ r̄ p̄cipit d̄z resignare eccl̄iam r̄ de p̄ceptis satisfacc̄re. Dicit̄ sc̄do voluntas. q̄ sola voluntas facit symoniacū. v̄bigra. Tu habes voluntatē emēdi b̄nficiū r̄ s̄z nō emis tūc̄ etiā symoniac̄ es corā deo. q̄ sicut hō p̄ solū volūtātē reddīt̄ vsurarius. sic p̄ solā volūtātē hō etiā reddīt̄ symoniac̄. Dicit̄ t̄cio emēdi vel vendēdi. p̄ hoc excludit̄ oēm̄ p̄tractū aliunde nō satisfactū s̄z aliq̄ cōpacto interueniēte. Dicit̄ q̄rto sp̄uale. nā si vendit̄ dom̄ vel agger ab alio quo talis ab eo non censet̄ symoniac̄. Dicit̄ p̄t̄mo. vel annexū sp̄uali sic est ius patronatus. q̄ hoc non est sp̄uale sed annexū sp̄uali. Rō. ius p̄sonat̄ nō solū dat̄ clericis s̄z et̄ laicis: q̄ est q̄dā annexū sp̄uali.



## Summula raymundi

**¶** Secundo notandum trā dicit. Quas p̄siliū es symoniacus. Rō ē ista. ex reus et plētiēs pari pena puniēdi sūt. q̄ dāns symoniacō p̄siliū censet eē idē cum eo. vt Raymundus manifeste t̄ḡit in textu.

**¶** Tercio notandum. Symonia fit p̄m iura decretalia q̄m munus dat. p̄ re sp̄uali. Pro quo notandum. munus est triplex. Nam quoddam ē munus a manu quoddam a ligua. et quoddam ab obsequio. vñ munus a manu fit p̄ pecuniarum largitionē. Sed munus a ligua fit p̄ p̄ctitōes et p̄ p̄camina vt si aliquis rex vt p̄ncēps petit aliquem vt ferat tale b̄nficiū. tunc ibi fit munus a ligua. Sic tunc quidam doctores iuridicunt q̄ isti d̄nr symoniaci. Rō est. q̄ iste p̄ces sūt sicut vnum m̄datum. Sed si aliquis simplex hōvel miles petat p̄ncēpē vel regē vel aliq̄m alium d̄nr̄ magnum vt tali daret b̄nficiū tunc nō d̄r symoniacus sed simplr̄ dat talis illud b̄nficiū. p̄p̄t p̄ces vel p̄camina. Sed munus ab obsequio fit vt si aliquis alteri s̄uuret et p̄ illo fuitio daret ei fuitium sp̄uale. p̄pter hoc non eēt symoniacus. ex q̄ tunc elicit q̄ primō mō munus facit symoniacū sc̄z munus a manu.

**¶** Quarto notandum. q̄ munera p̄nt dare licite quinqz mōis. p̄mō gratia. Pro quo est sciendum ad hoc q̄ munera gratia dant cōsiderat̄ q̄ttuor mōis. Primo cōsiderat̄ q̄litas d̄aris et q̄litas accipientis. et hoc p̄ secdo. verbi gr̄a. vt si paup̄ dat diuidi aliq̄d munus tunc habet suspitio de eo. quia diues d̄z dare pauperi. Tercio cōsiderat̄ q̄ntitas numeris dativū sit magnum vel p̄uum munus. Quarto cōsiderat̄ q̄litas t̄pis. vñ tunc dat q̄ntēdo b̄nficiū vacat vt an dat anq̄ b̄nficiū vacat. et quous mō p̄tingat tūc semp̄ est suspitio. Secundo mō munus a manu licite dari p̄t alicui p̄ officio p̄plendo ad qd̄ talis nō est obligat̄. v̄bigr̄a: si aliquis trāsitēs ad curiā rhomanā dat vni q̄ttuor grossos vel solidos vt cōplet b̄nficiū suum curiā m̄trando et tentādo b̄nficiū ad quod iste obligat̄ et sic tunc vicari⁹ su⁹ non iudicat p̄pter hoc symoniacus. Tercio mō munera p̄nt dari licite p̄ opib⁹ licitis et debitis. v̄bigr̄a. eps vel archidiacon⁹ cōsecrās eccliam ille p̄t recipere munus moderatū. p̄p̄t hoc tñ non censet̄ symoniacus. Quarto munera p̄nt dari ad redimēdum exactiones. verbi gr̄a. vt si aliquis est tenens res ecclie p̄ longum t̄ps. mō aliquis sacerdos nō p̄t ab ip̄o alienare tales res ecclie. nec p̄ iudicium nec aliq̄d aliud nisi p̄pter munera vel pecunias. mō si sacerdos dat munera tali. p̄ ista re sp̄uali p̄pter hoc non censet̄ symoniacus. Quinto munera datur licite p̄ elemosynarum largitionē. hoc est p̄vita eterna cōsequenda. Et ista d̄r aliq̄d sp̄uale. q̄ nihil ē sp̄ualis vita eterna. Et p̄pter hoc talis non reddit̄ symoniacus. Et sic patet q̄nter munera p̄nt dari quinqz mōis.

**¶** Quinto notandum dcm̄ est pus q̄ munus ab obsequio fit absqz symonia. Pro quo tñ est sciendum. q̄ obsequium ē duplex. nā quoddam ē corpale et quoddam sp̄uale. Corpale est duplex. nā quoddam est obsequium corpale honestum. quoddam inhonestum. Honestum ē vt si aliquis fuit ep̄o p̄ hōno ep̄i totius dioecesis post hoc transeat ad curiam rhomanā seu obtineat b̄nficiū p̄ talē ep̄m. p̄pter hoc talis nō censet̄ symoniacus. Sed obsequium inhonestum ē qd̄ est p̄tra deum. et p̄pter tale obsequium aliquis redditur symoniacus. Sed in obsequijs sp̄ualibus null⁹ d̄z s̄uire p̄ beneficij nisi alicui benefecio esset annexū officium. sic q̄ illō officij tenet



pagere a bñficio. vt aliquē legere d̄ brāvgine vel d̄ aliquo sc̄to p̄pter hoc talis non redditur symoniacus.

**¶** Ultimo notādū q̄ bñficiū ē duplex. nā quoddā est curatum. et quoddā non curatum. mō quicunq; petit p̄ bñficio curato p̄ se vel p̄ alio ille reb̄ditur symoniacus. Si aut̄ illud bñficiū non ē curatum tunc licite p̄cepetere p̄ se vel p̄ alio sic q̄ non incurrit symoniā.

**Contra patronum tibi si dedit ecclesiam quis**

**Non maneat in ea tua nolo sit hec violenter**

**Est symonia grauis summā si fratribus vllam**

**Das spe p̄bende vel si promittis eandem**

**Totum restitue symonis quod ip̄e es adeptus**

**¶** Pic autor ponit aliū casum d̄ symoniā dicēs. si aliq; p̄moueret ab aliā ecclesiam vel al. qd̄ bñficiū inuito patrono. i. v̄o collatore illi ecc̄. vel bñficiū ille non d̄z manere in illa ecc̄. violēt. Subdit quis ē symonia si q̄s aliquib; hoib; dat summā pecunie vel aliqd̄ mun; s̄. Ipe acq̄rēdi p̄bendā. v̄nūquūq; tenet̄ restituere que symoniace adept; est.

**¶** Pro quo notādū. circa lram q̄ nullus debet retinere aliquā ecc̄. iaz vel aliquod bñficiū p̄tra voluntatē patroni. i. veri collatoris. Quis cā ē q̄ alias cōmitteret rapinā. qd̄ sic p̄z. q̄ ip̄e inuito d̄no tractat rē alienam. et idō talis grauit̄ ē puniendus.

**¶** Secdo notādū. q̄ qui dat aliqd̄ mun; aliquib; sup̄iorib; vt ip̄i recipiāt eum in confr̄mē sibi assignat certā p̄bendā talis ē symoniac; et si p̄bēda sibi ē assignata d̄z eā resignare de p̄ceptis satisf̄. alias et̄nā dam̄natioem incurret.

**¶** Tercio notādū. ex quo hic d̄z de patrono. Patron; sic diffinit̄. ē pt̄as p̄ntandi clericum ad aliqd̄ bñficiū. q̄ d̄t regula iuris patroni interest p̄sentare. epi. at̄ recipere.

**¶** Quarto notādū. q̄ ex trib; aliq̄s p̄t fieri patron;. Primo q̄ p̄t p̄ferre certū bñficiū. Secdo q̄ fundauit ecc̄. iam. Tercio q̄ ip̄e p̄misit cōferre ecc̄. iam. Pro quo nota q̄ ad patronū duo requirunt̄. sc̄z aliqd̄ honoris et aliqd̄ oneris. Primo requirit̄ aliqd̄ honoris. q̄ sibi debet̄ vtilitas. nam si fuerit depaupatus tūc iste bñficiat; ab eo tenet̄ eū recipere sibi p̄uidere d̄ necessarijs. Secdo debet̄ sibi aliqd̄ oneris. q̄ talis patron; d̄z p̄esse ip̄i bñficior; istō defendere ab inimicis.

**¶** Quinto notādū p̄ modum dubij. v̄truz ius patronat; possit alienari. R̄ndet̄ q̄ ius patronatus alienat; plurib; modis. Primo p̄ hereditariāz successione. vt si p̄r̄ moriat; et habuit aliqd̄ ius patronat; istō p̄ hereditariāz successione trāfer̄ ad filiū. Secdo alienat; p̄ venditiōem tali mō. q̄ si tota ciuitas vel villa vendit̄ tunc ius patronat; trāfertur cum ciuitate vel villa v̄dita. q̄ specialiter et p̄ se v̄di non debet. eo q̄ ē annexū sp̄iali.



# Summula Raymundi

**Tercio** mō trāssert p cōmutatōem. qz aliq̄s p̄t hoc ius patronat<sup>9</sup> dare p̄ alio. et hoc licētia sui ep̄i seu supioris. Quarto trāssert ex datōe. vt si laicus laico daret ius patronat<sup>9</sup>: sed sec<sup>9</sup> eēt si daret religioso.

**Sexto** notādū: dubitat aliq̄s vtz p̄t possit p̄ntare filiu ad aliq̄d bñficiū. Rñdetur q̄ sic. qz non inuenit contrariū in iure canonico. Dicūt tū quidā doctores iuris q̄ rutiuse cauti<sup>9</sup> est dimittere. nā p̄ hec bñficia p̄nt p̄uari iurib<sup>9</sup> hereditarijs.

**Septimo** notādū. vtz aliq̄s possit seipm p̄ntare ad aliq̄d bñficiū. Rñs datur q̄ non. qz dicunt cōiter oēs iuriste q̄ p̄ntansz p̄ntatus dñt eē p̄sonē diuersē: sed hic non s̄t p̄sone diuersē. §. 2<sup>o</sup>.

**Octauo** notādū. Lra dī null<sup>9</sup> sine volūtate patroni dz accipe bñficiū. Cōtra hoc arguit q̄ sic. impetrātes p̄travolūtate patronoz accipiūt bñficia. §. viderē q̄ lra sit falsa. Rñdet q̄ h̄ opat autoutas supioris. nā p̄ntē autoutate maioris cessat autoutas minoris. et qz dñs papa d̄ suo iure oia bñficia p̄ferre h̄z tā laicoz q̄ clericoz. §. 2<sup>o</sup>. Sed dicerēs cū dñs papa h̄z beat autoutate p̄ferēdi bñficia q̄re non tūc p̄fert officia laicoz. vt reguz p̄ncipū. 2<sup>o</sup>. Rñdet q̄ dñs ap̄lic<sup>9</sup> nō non vult p̄ferre bñficia laicoz vt ipi laici sint m̄z attēti ad defendendū eccliam. i. ad ampliādas res ecclie q̄dyt sic magis faciūt q̄ si ius patronat<sup>9</sup> nō haberent.

**Ultimo** notādū. Ponat q̄ duo sint collatores vn<sup>9</sup> ecclie. et q̄libet illoz p̄ntaret vnū tūc dubiū ē q̄s illoz dz recipi. Rñdet s̄b distinctōe. vel ipi p̄sentātes s̄t clerici vel laici. si sint laici tūc ep̄s dz respicere merita p̄sonaz et que illaz h̄z maius ius et mel<sup>9</sup> meritū illā dz recipere p̄ntatā. Si aut p̄sone rep̄ntate sunt equalis meriti tunc ep̄s p̄t recipere nam que sibi placet. Si aut patroni sunt clerici tunc ille qui pus erat p̄ntatus crit recipē<sup>9</sup>.

**Unde** sciendū q̄n laicus habet bñficia p̄ferre tunc ille h̄z eligere vnā p̄sonā infra q̄tuor menses eā p̄ntare ep̄o: et si talis reijceret tunc statim patronus dz alium p̄ntare quod usqz inueniat vnum valentē. qz null<sup>9</sup> dz p̄sentari ad aliquod beneficium nisi sit idoneus et p̄cipue hoc canendum ē in bñficijs pastoratus.

.i. bñficiū

.i. bñficio taje p̄ctū

**D**ebendam si das pro p̄benda. symoniā  
facis

.i. p̄sul

**C**omititis causam nisi mutet ep̄s illā

.i. tēplū

.i. ep̄s .i. puā pecuniā

**D**um sacrat eccliam p̄sul sum mā moderatā

o<sup>o</sup> sum mā

.i. dare .i. p̄tradico

**S**i petit hanc licite poteris conferre nec obsto

.i. sumptib<sup>9</sup>

.i. fatigatōi

**E**xp̄sis quia sic respondes atqz labori

o<sup>o</sup> ab aliq̄ aduersario

.i. bñficio o<sup>o</sup> eccliam pecuniis

**S**i male vexaris sup ecclia redimas hanc

.i. tuas vexatōes

**N**o redimenda tua peccata potes dare quid vis



s<sup>o</sup> secularis. i. claustrales

.i. religiosus

Clericus aut fratres laicus monachus moniales

.i. absqz redēptōe

Dānatur sine spe si sponsa pecunia claustro

.i. collata debet introitū. s<sup>o</sup> nec papa nec eps

Nel data cōcessit ingressum. nullus in istis

s<sup>o</sup> talis sic recept<sup>o</sup>

Dispensare potest claustro maneat q<sup>o</sup> in isto

**H**ic auctor ponit aliū casum de symonia dicens: Si q<sup>o</sup> dat vnā p<sup>o</sup> bēndā p<sup>o</sup> alia symonia cōmittit. Causa hui<sup>o</sup> est ista. q<sup>o</sup> hoc solū spectat ad ep<sup>o</sup> m. scz trāspōnere clericū de vno loco ad aliū. Subdit si aliq<sup>o</sup> eps p<sup>o</sup> secret ali quā eccliam z petit moderatā summā pecunie istā licite cōferre p<sup>o</sup> q<sup>o</sup> ista pecunia nō dat p<sup>o</sup> secretōe ecclie. sz p<sup>o</sup> labore z expēsis. Itē q<sup>o</sup> libz p<sup>o</sup> rebime re suū ius si aliq<sup>o</sup> in eō velit eū impedire. Et s<sup>o</sup> dicit clericū vel frēs laicū vel moniales q<sup>o</sup> p<sup>o</sup> pecunia aliquē vel aliquā in claustrū recipiūt nō p<sup>o</sup>nt istō receptū retinere p<sup>o</sup>llā dispensatōem. q<sup>o</sup> symonia est.

**P**rimo notādū. d<sup>o</sup> in l<sup>o</sup>ā q<sup>o</sup> moniales sine monachi non d<sup>o</sup>nt aliq<sup>o</sup> recipe a fratrib<sup>o</sup> suscipiēdis. dubitat q<sup>o</sup> si aliq<sup>o</sup> pecunia dat religioni sine pactōe v<sup>o</sup> licite sine symonia p<sup>o</sup>nt recipe: R<sup>o</sup>ndet q<sup>o</sup> si nulla pactio intuen<sup>o</sup> rit tūc licite p<sup>o</sup>nt recipe pecuniā si eis aliqua p<sup>o</sup>betur. Vnd<sup>o</sup> consuetudo est in aliquibus claustris q<sup>o</sup> aliquis intrās religionē facit vnā g<sup>o</sup>nalē p<sup>o</sup>pnatōe nōe fratrib<sup>o</sup> p<sup>o</sup>ntib<sup>o</sup>. z hoc est laudabiliter sine symonia. si aut<sup>o</sup> pactio aliq<sup>o</sup> in teruenerit symonia cōmittitur. Sed diceret si aliq<sup>o</sup> d<sup>o</sup> claustrū eēt ita z e<sup>o</sup>fectuosum q<sup>o</sup> vix valeat satisfacere fratrib<sup>o</sup> p<sup>o</sup>ntibus. nunq<sup>o</sup> tales licite p<sup>o</sup>nt aliq<sup>o</sup> exigere ab aliquo intrare volente. R<sup>o</sup>ndetur q<sup>o</sup>ncunqz aliquod claustrū oppressū est penuria q<sup>o</sup> vix valet fratrib<sup>o</sup> p<sup>o</sup>ntibus satisfacere tūc dicunt quidā q<sup>o</sup> isti p<sup>o</sup>nt dicere nos recipimus te in frēm si possim<sup>o</sup> habere nēcāria. z ergo tūc isti licite p<sup>o</sup>nt recipe z repetere patrimoniū illi<sup>o</sup> sine symonia. Sed tūc contra hoc est opinio alior<sup>o</sup> doctoz qui dicunt q<sup>o</sup> paup<sup>o</sup>tas in hoc non p<sup>o</sup>nt eos excusare. q<sup>o</sup> paup<sup>o</sup>tas ē annexa regule p<sup>o</sup>tra quam d<sup>o</sup>ns ap<sup>o</sup>licus dispensare non p<sup>o</sup>nt.

**S**ecundo notādū q<sup>o</sup> hic dubitat. v<sup>o</sup>z possibile est aliquē hōiem dispensare cum symoniaco. R<sup>o</sup>ndetur q<sup>o</sup> aliquem hōiem dispensare de symonia vel de alio peccato intelligit dupl<sup>o</sup>. vel in p<sup>o</sup>partute. vel in virtute christi in p<sup>o</sup>pa virtute nullus homo dispensare potest sed bene in v<sup>o</sup>tute christi. quia dixit dominus petroz successoribus. quodcuqz ligaueris in terra ligatū erit in celis. zc.

**T**ercio notādū. q<sup>o</sup> si eps petit in moderatā summā pecunie. talis p<sup>o</sup>nt ei denegari. q<sup>o</sup> talis pecuniaria p<sup>o</sup>nt eē s<sup>o</sup>m loci possibilitatē. Et eps nō d<sup>o</sup>z exige re aliquā pecuniā q<sup>o</sup> celebrat ordines. nec e<sup>o</sup>z in p<sup>o</sup>firmatōe. q<sup>o</sup> si facerz cōmitteret symoniā. z postea teneret restituere. Sz diceret tūc p<sup>o</sup> sacra eius charistia dat pecunia. s<sup>o</sup> multo magis in celebratōe ordinū. z in p<sup>o</sup>ffessione. H<sup>o</sup>nc p<sup>o</sup>ter cōi ritu ecclie. q<sup>o</sup> infirmātes q<sup>o</sup> p<sup>o</sup>curāt cōmunionē cōpis ch<sup>o</sup>stia ponūt nūmū supra mēsam quē capit sacerdos. R<sup>o</sup>ndet q<sup>o</sup> p<sup>o</sup> sacra eucharistia non ponit nūmus sed solū p<sup>o</sup> satisfactōe laboris.



## Summula Raymundi

**Q**uarto notāduz lrā dēt qd aliq̄s non p̄t manere in clauſtro q̄ intrauit p̄ donatōem pecuniā. Et rōē. qz om̄e illd̄ qd aliq̄s acq̄rit ſymoniace h̄ tenet reſtituere. ex q̄ ille recept⁹ ſymoniace nō p̄t manere in clauſtro.

**Q**uinto notāduz. qd aliq̄s p̄t intrare religionē dupl̄r. ſc̄z ex pacto r̄ ſine pacto. ſi ex pacto itrauerit ſc̄z dare aliquā pecuniā. p̄mittit ſymoniā. ſi āē in rauerit ſine pacto tūc n̄ erit ſymonia. dato et⁹ qd darz bonā ſummā.

**S**exto notāduz. qd ſymonia cōmittit dupl̄r. P̄mo ex p̄te recipient⁹ ſi aliq̄s n̄ uult recipe. aliq̄ē ab religionē niſi p̄mittit ſibi pecuniā. Sc̄do cōmittit ex p̄te recepti. vt ſi qd̄ audeat. p̄mittere pecuniā vt recipiat i p̄f̄ez. Et cōmittit. k̄ ex p̄retriuſqz. ſc̄z qn̄ faciūt pactū ex vtraqz p̄te. r̄.

**E**cclēſiam paſtor tibi ſi locat vt minuat res

*pcernētes s̄c altas s̄c ecclēſiam*

**T**e contingentes. quia non daret hanc tibi ſi non

*h̄ turpe pctm̄ i. ex illo*

**C**onditio turpis hic intercederet vnde

*i. collatore tal̄ pctōz*

**C**um paſtore tuo ſymoniacus eſſe probaris

*s̄c t̄pālē s̄c et̄ne t̄ā cleric⁹ q̄ collator*

**P**oſt mortem mortis in ſede ſedebitis ambo

*s̄c ille i. crimie*

**Q**ui tibi ſuccedit in tali labe ſcienter

*i. et̄ne d̄anātōis s̄c h̄ō*

**I**n regno ſathane totum regnabit et iſte

*i. b̄ficiū i. iuſte reſignare*

**N**on poteſt eccleſiam tali dimittere forma

*i. p̄ferē*

**Q**ui mihi detur ea faceret ita conditione

*s̄c cleric⁹ exponit*

**N**ullus inutiliter reſpendat crucifixi

*s̄c reb⁹. i. male fruā s̄c reb⁹ ch̄ri*

**D**iſ nec aburatur ſed cum ratione fruatur

*i. egenis s̄c illas reſ*

**E**t det paup̄ibus et ſanctos vertat in vſus

*s̄c turpis s̄c cleric⁹*

**D**iſtrictio vel meretrix vel turpis nil ferat a te

*amittis. s̄c p̄ſonis ſuſpectis*

**P**erdis eis quod das. ch̄riſtum faciens inimicum

*s̄c de tuis donis s̄c p̄ſonis ſuſpectis*

**D**anem ne pereant das et nihil amplius addas

*s̄c tuis i. n̄c̄le h̄z*

**C**ognatis miſeris natura qd̄ indiget hoc da



Hec vltima pars istius capituli. in qua mgr ponit aliud documētum de symonia dicens. si aliquis plebanus vel collator cōmitteret vni ecclesiaz vel bñficiū vt minueret res illius ecclesie. vel hoc fieret cū cā inuide vel cā alterius tunc pastor cū bñficiato eēt symoniac⁹. z etnā mortē p̄ illo incidet. Subdit aliud documētum dicens. q̄ null⁹ p̄t alteri resignare bñficiū. vt ipse sibi leuat z usurpat fruct⁹ illius beneficii resignati. Rō est. qz incurreret symonia. Subdit aliud documētum dicens. qz quilibet bñficiat⁹ cū bona rōne dz p̄sumere fruct⁹ illius p̄bende: z non dz abuti. sed si quicqz supfluitat⁹ habuerit hoc dz quertere ad vsū pietatis dādo paupib⁹ z miseris plonis. vt supra patuit de veritate honestate clericoy. Subdit aliud documētum dicens. qz ipi bñficiati non dnt dare patrimoniu chri hystriōib⁹ seu sp̄etis mulierib⁹ vel inhonestis hoibus. Rō est. qz omnia illa p̄bunt. ex eo qz tales nō sūt heredes chri. id patrimoniu chri non dnt s̄bleuare. Deinde mgr s̄bdit vnam cautelam suandam. quia aliquis ex p̄cedentib⁹ dabitur. vtz nihil esset eis dandum. Vbi r̄idet mgr qz quando talis cognoscit illos infirmantes tunc deberet eis exhibere. p̄pter necessitatem corporis panez ne fame moriant. z non ampl⁹ eis dare dz ne ad lasciuia corporis iterū p̄uocarent. sed pot⁹ dz suis miseris cognat⁹ exhibere pietatē q̄ hystriōibus vel scurionib⁹ aut meretricibus.

Primo notādū. Irā dē si aliquis patron⁹ p̄ferret alicui clerico ecclesiam s̄b tali p̄ditōe vt posset res ecclesie minuire isti ambo eēt symoniaci. Rō est ista. qz iste cleric⁹ emit istā ecclesiam p̄t diminutōem redditū: q̄s redit⁹ patron⁹ aufert. z omnis talis emptio ē symonia. Et iō si collator alicuius ecclesie velit sibi vlturpare aliq̄s res ecclesie cleric⁹ non dz ei consentire. qz de iure tenetur cleric⁹ ecclesiaz res ecclesiarum p̄tegere z defensare vsqz ad mortē. Unde iura dicunt. qz quicumqz transfert aliquas res ecclesie in manus alterius. talis de facto est ex cōmunicatus.

Secundo est notādū. null⁹ patron⁹ dz conferre ecclesiam p̄ditionalitē sic dicendo. illā ecclesiaz dabo tibi si velis mihi dimittere decimas ecclesie: qz si cleric⁹ s̄b tali conditōe recipet ecclesiam tunc ambo incurrerent symoniam z exponerent se eterni dānationi. Itē symonia non solū cōmittit circa collatōes ecclesiaz. sed et cōmittit circa sacros ordines. Verbi gr̄a. si aliq̄s voluerit p̄cedere ad sacros ordines. z non habet bñficiū. sed petit ab aliq̄ dño. p̄uisionem sup quo possit p̄cedere. p̄mittere dño qz post susceptio nē sacroy ordinū vellet illi illā hereditare. tunc sic p̄cedēs reddit⁹ symoniacus. z si talis est eps super cui⁹ p̄uisione hic p̄cedit⁹ ordinat eū. tūc ordinans z ordinat⁹ reddunt⁹ symoniaci. z tunc eps dz suspendi ab officio per tps aliqd. Sed ordinat⁹ dz sū. p̄di ab officio donec cū illo fuerit dispensatū p̄ dñm aplicum. qz solū dñs aplic⁹ hz cum eo dispensare.

Tercio notādū. quicumqz resignat aliquod bñficiū ea rōne vt de suo consanguineo vel amico: talis est symoniacus. Rō est ista: qz talis hereditat ecclesiam siue bona christi. quod non deberet fieri in sp̄ualib⁹. quia beneficia debent libere resignari. z debēt vacare post mortem. ergo talis faciens est symoniacus.

Quarto est notādū. qz symonia est graue peccatū: z ē maximū in omnia peccatā. qz tā in peteri q̄ in nouo testamēto inuenit qz multe plage sunt



## Summula Raymundi

istis elate q̄ comiserūt symoniā. Sed dubitat̄. q̄s habeat disp̄sare cū sy-  
moniacis. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctōem. qz aliq̄s vel scienter intrat symo-  
niā vel ignorāter. si ignorāter tunc eps̄ p̄ eo disp̄sare si statim resigna-  
uerit b̄ficiū. Si at̄ scienter tunc p̄pter enormitatē pecc̄i null' h̄z cū eo dis-  
sp̄sare nisi dñs aplicus.

**¶** Quinto notādū. null' cleric' debet dare meretricib' v' histrionib' vel  
alijs p̄sonis suspectis de bonis christi. Quā hui' est. qz cleric' possidet p̄ri-  
monii christi. ideo q̄cqd̄ vltra n̄citatē obtinet hoc non ē ei' p̄p̄riū sed  
p̄p̄riū est paupm qui s̄p̄m christi. Si h̄ cleric' daret hoc p̄rimonii christi p̄-  
sonis suspectis tunc puaret paupes talib' bonis. sed tū hoc nō d̄z fieri. s̄z  
si videret eos velle p̄ire. p̄pter famā tunc p̄t eis dare panē. vt eos consuāt  
in vita. qz tpe n̄citat̄ elemosyna nulli est denegāda. Un̄ circa elemosy-  
nā tria s̄z considerāda. Primum est qz elemosyna d̄z dari de p̄p̄rijs nō  
de alienis. qz ille qui dat elemosynā de alienis nō de p̄p̄rijs suis assimis-  
lat illi qui si iūvnicū in p̄ntia p̄ris mactat. Sicut em̄ iste non p̄stet s̄tuz  
s̄uitium p̄ri. sic iste q̄ non dat elemosynā de suis p̄p̄rijs non p̄stet s̄tuz-  
ium acceptabile dō. Sec̄do d̄z consideraret det recto ordine. vñd̄ rect' or-  
dō est incipe a seip̄s a suis p̄ sanguineis. deinde alijs paupib'. Tercio d̄z  
h̄re bonā intentōem. nā ille qui vult dare elemosynā debet eā dare bona  
intentōe. s̄z pure. p̄pter deum n̄ non. p̄pter vñā laudē. ideo ad p̄posituz de  
histrionibus d̄dm est. qm̄ clericus dat eis aliquid hoc non dat eis p̄p̄t de  
um. s̄z p̄p̄t laudē vane gl̄icv̄t laudēt eū hoies corā p̄plo. id ē t̄ctus Aug'.  
histrionib' dare est demonib' immolari.

**¶** Ultimo notādū. quicūqz vult petere p̄bēdā suo p̄ sanguineo v' sibi n̄  
d̄z p̄mittere patrono aliq̄d neqz s̄uitiū neqz dona. qz alias cōmitteret sy-  
monia: eo qz p̄mitteret seculare. p̄ sp̄iali. sed simplr̄ petat. p̄p̄t deū.  
*i. multe impones sp̄ez*

**Sure species varie sunt nomina quarum**  
*s̄ doctoz h̄z intuemur sp̄ez*

**Nullus amat. facies tamen inspiciamus earum**  
*i. denarios p̄rio p̄cedis s̄ nūmis*

**Si nūmos fratri prestas pro pluribus. aut si**

**Res promptas vendis signando tempora longa**  
*vēditori i. tribuet i. es*

**Ut tibi plus detur tūc vsurarius extas**  
*s̄ denarioz s̄ certū i. p̄cedis*

**Pro septē marcis ad tēpus equū mihi si das**  
*s̄ equ' marcas illa vēditio*

**Qui vix quinqz valet hoc vsure species est**  
*ille res locate i. pignozii posite*

**Ager sine domus tibi si sint innuadiate**  
*aliq̄d accept' i. ager vel dom'*

**Pro marcis istis p̄ceptis pignora dicta**



de iure libera eē ppo .i. alias  
 Jure vacare suo dño debent. alioquin  
 magis .i. et; cōmittit vsurā

Si plus inde capis simili macula macularis  
 tale nephas cōmitto vnā pcedo

Usuram facio si marcā psto p annū  
 galinis medio illoꝝ ligumintū

Pro pullis vel pro maloꝝ pise vel auene  
 .i. añ tps merēdi

Ante diē mellis nūmos poteris dare tali  
 s̄ B tali frumentoz

Conditione mihi qꝫ certo tpe maloꝝa  
 maloꝝa pecuniay

Tot reddā tibi quot poterit tua summa valere

¶ Istud est capitulū qñtū istius tractatꝝ. in quo autor: dēminat d̄ vsu-  
 rat de eiꝝ speciebꝝ. Et ptinuat ad pcedētia sic. postqꝫ autor: i caplo pcedē-  
 ti dēminat d̄ symonia. h̄ qñr. p̄lequit dēminat d̄ vsura. Et postqꝫ hec  
 ps diuidi in tot ptes qꝫ ponit spēs vsure. ptes patebūt. Et vult qꝫ multe  
 s̄ spēs vsure. ita qꝫ nullꝫ pt scire cōplete nōia illayꝝ specieꝝ. et iō tacitꝫ noibꝫ  
 p̄ma spēs hꝫ fieri qñ aliqꝫ alteri pcedit pecuniā vt et plꝫ reddat vltra sum-  
 mā capitalē erit vsurarius. Deinde s̄ b̄dit sc̄dam spēm dices. si aliqꝫ vsu-  
 deret rē. p̄mptā tpe necessitatis alicui. et si p̄figeret sibi longū tps seu t̄mi-  
 num vt eo p̄ciosius v̄deret cēt vsurarius. de quo s̄ b̄dit qꝫ exemplū dices.  
 vt si vnus venderet equū qꝫ vir valeret qñqꝫ marcas daret eū. p̄ septē cēt  
 vsurariꝫ. Subdit sc̄ciā spēm dicens. si aliqꝫ h̄et agꝫ vel domū p̄ pignore  
 aliquo. tūc ille dꝫ dare fructū dño suo. et si ob̄suat facit vsurā. et si dñs plus  
 sumeret vltra obligata. tunc itē fieret vsurarius. Deinde s̄ b̄dit q̄rtā spe-  
 ciem dicens. si aliqꝫ pcedit alteri vnā marcā et sumit p̄ ea certā mesuram  
 p̄say vel auene. et cogitaret sic in mēte. tu merito accipias hoc munuscu-  
 lū. qꝫ pcessisti marcā pecuniay illi p̄ vnū annū tūc talis est vsurariꝫ. Sub-  
 dit notabile. qꝫ licitū ē cōcedere alteri nūmos añ messem vt messe finita  
 portat alteri tot maloꝝa sicut tunc tps post messem.

¶ Primo notādū circa istam. qꝫ vsura ē duplex: q̄dā est spūalis q̄dā ē cor-  
 poral: vsura spūalis hꝫ fieri in rebꝫ spūalibꝫ et ptinet ad doctores et p̄dicato-  
 res. et illa ē laudabilꝫ vn̄ canic̄ d̄ sc̄is p̄fessoribꝫ. pecuniā dñi dedit vt digne  
 buat vsura. vn̄ d̄ i cuāge. huc nequā cur n̄ debisti pecuniā meā: et ego  
 veniēs cū vsura eregissē illā. Sꝫ vsura corporal hꝫ fieri in rebꝫ secularibꝫ.  
 vt patebit in seq̄ntibꝫ. ¶ Sc̄do notādū. qꝫ vsura sic diffinit s̄m iura. Vsura  
 ē q̄dā detestabile qd̄ sorti accidit pactōꝝ intētōꝝ pcedēte. et illā diffi-  
 nitōdem declarāt iuriste sic. nā p̄mo d̄: (ē q̄dā detestabile (s̄ vicū. et h̄ pōit  
 loco ḡnis. qꝫ ois vsura ē detestabilꝫ. hꝫ n̄ ecōtra Sc̄do d̄: (qd̄ sorti accidit) qꝫ  
 q̄cqd̄ recipit vltra sortē vsura. Deū d̄: (pactōꝝ pcedēte) vbi ḡra si dicerēs  
 ego pcedā tibi duas marcas eo qꝫ annuatim des mihi sex grossos de ill.  
 tunc illi grossi faciunt vsuram. Dicit et; (intētōꝝ pcedēte) vt si pcedere



# Summula Raymundi

vni tres marcas illa intentione q̄ daret mihi interim expensas vel aliq̄ h̄mōi. tunc illa intētio facit vsurariū. Et talis vsura ē duplex. scz. publica. & palleata. publica ē q̄n̄ exp̄ss̄ vltra sortē aliquid p̄mittit. vt d̄t̄ textus. sed palleata fit in occultis tractib⁹. sicut in sc̄da sp̄e q̄n̄ v̄do tibi rē cari⁹ propter expectare. Itē aliq̄ vsura exterior. vt q̄ fit pacto aliq̄ p̄cedēte. A liq̄ aut̄ vsura interior. vt q̄ fit ex sola intētiōe.

**Tercio** ē notādū. si aliq̄s daret aliquid debitori. vtz̄ ibi cōmittit vsura. **Ibi** r̄ndēf̄ p̄ distinctiōem. q̄ aliq̄ dare debitori p̄t̄ intelligi dupl̄r. vno⁹ ex pacto. a. iō mō ex sola voluntate. Si hoc fit p̄mo mō tunc ibi cōmittit vsura. Si āt̄ sc̄do mō tunc non cōmittit vsura.

**Quarto** notādū. si aliq̄s hz̄ agz̄ vel domū. p̄ pignore aliquo. ille nō facit vsurariū aliquid doctores volunt. tunc ex illo dubitat̄. quare pecunia accōmodata alicui facit vsurā cū pecunia accōmodata quis plus p̄t̄ lucrari q̄ p̄ pign⁹. R̄ndēf̄ q̄ rō hui⁹ p̄t̄ eē talis. qz̄ hoc ē licitum. sed illd̄ nō. Qd̄ sic declarat̄. qz̄ quādo aliquis rē locatā accōmodat p̄ pecunia tunc ibi talis non trāsfert dominū rei in aliū. sed adhuc iste ē d̄ns illi⁹ rei locate sed ip̄e solū trāsfert vsurū rei. qz̄ talis p̄ducēs rem locatā non p̄t̄ destruere vel annihilare. sic āt̄ non ē de pecunia. qz̄ aliquis trāsfert pecuniā in vsurū rei. ita q̄ p̄ talē pecuniā talis p̄t̄ facere quodcunqz̄ voluerit. & sic non ē d̄re locata. q̄ hic cōmittit vsurā t̄ ibi non. & q̄ aliquis licite p̄t̄ accōmodare agruz̄ vel domū vel aliq̄ h̄mōi. p̄ pecunia.

**Ultimo** est notādū. ibi: (Ante diē messis) q̄ licituz̄ est dare aliq̄ circa festū pasche vt reddā ē frumēta in autūno p̄ eadē re s̄b eo valore. put̄ tūc s̄. Si āt̄ fit pactū p̄ certa pecunia. & frumēta magis solūt̄ circa autūnū & sc̄it hoc vacat̄. tūc cōmittit vsurā. **Uñ** notādū: summā pecunie possū dare alicui p̄ frumētis in futuro dādū dupl̄r. p̄mo vt reddat̄ mihi frumētis s̄b tali foro q̄ tpe solutiōis in futuro. & sic non cōmittit vsurā. s̄z̄ est finis p̄ exemptio. **Alio⁹** vt reddet̄ mihi certas mēsuras. & hoc adhuc dupl̄cīf̄. v̄l certe est unū q̄ ista frumēta tpe solutiōis erat cariora q̄ nūc s̄. v̄l bus bitat̄. si p̄mo tūc cōmittit vsurā. si sc̄do tunc nō cōmittit vsurā.

veniens p̄pat̄ frumēta p̄sbyr̄

**Est licitum** q̄ emat fruges vel vīna sacerdos

q̄n̄ sacerdoti fruges p̄sbytero aliq̄

**Quia** sibi non crescunt. cum idē sibi si superest quid

venūdat .i. cari⁹ vt nō s̄ eē

**Non vendat** grauius. ne mercator videatur

s̄ iā dictū venit .i. monachis & monialib⁹

**Istud** precise licet omni religioso

s̄ nūmos .i. modio

**Quattuor** aut quinqz̄ pro maloꝝ qui dat auene

.i. añ tps̄ .i. viciaf̄

**Nūmos** ante diē messis maculatur eodem

.i. vsura recipe māifeste

**Crimine**. de rebus sic omnibus accipe plane



si tallares .i. in nutrimentu aiale s' illud qd v'edi

Sive sit annona vinum vel lana vel omne

.i. an ipa emptois s' r'pib' .i. lucrari

Ante diem emptum quibus illud crescere possim

s' carnalis .i. filij .i. acq'sita

Si patris vsura pueri contracta scienter

allobia s' tales pueri restituat vsura

Media possideant nisi restituant in eandem

.i. cadit .i. vsura .i. in q' fouea .i. ruina fecit

Labuntur foueam pater est qua lapsus eorum

s' eoz s' sic acq'sita s' eandē fouea

Et successores quibus hec sunt nota sequuntur

Remina defuncto si vult fore salus mariti

Vsuras reddat spoliatum furta rapinas

.i. turba .i. talia vicia

Hic furiosa cohors vsura furta rapine

.i. p'denat s' vsurarioz .i. vix pnt h're medicinā nisi restituat

Interimunt animas vix contra sunt medicine

Hic autem sup addit alia documēta ad spēs ipius vsure. Et opat h' in lra q'tuo: nā primo defminat d' sacerdotibus quō ipi pnt emere frumē ta blada. Secdo oñdit quōv' p't pecuniā dare an mellesem. Tercio deter minat d' pueris q' possident p'cia p'ris cum vsura acq'sita. Quarto infert medicamē ipius vsurarijs. Quātum ad p'mū d't. q' licitū ē q' sacdos emat frumēta & vina si sibi ipi nō crescūt. Et si emeret vltra ei' n'ccitatē tūc alia p'tyēdere s; nō graui' q' ipē emit ne videt eē mercator: & h' est licitū est omī religioso tā monachis q' monialib'. q'ntū ad scdm d't sic .si aliqs an' t'pūs melleis daret nūmos suos p' malbo aueneyt p' lana v' p' vino postq' esset mch' ille incurreret vsurā. deñ s' bbit sciu' documētū. ibi. si p'is vsura & vult q' si pueri possidēt scient' p'cia & bōa p'ris cū vsura acq'sita v' et' eoz success' sozes & heredes tūc tenent restituere. alias cadēt in eadē fouea cū p're. Et si hoc scienter faciunt. Tunc q'ntū ad q'rtum d't lra vix contra medicine id est q' vix pnt h're medicinā nisi restituāt.

Primo notādū q' fruct' dnt cōputari s'm sortēz tñ fallit in vno cāu vt si laic' iniuste possideret bona eccl'iaz v' illa q' ipē obligat clerico q' p'sset illi eccl'ie. tñc ille cleric' non tenet fruct' cōputare in sortē. qz hoc ē iniu' stū. p'pterea ne ista bona veniāt ad vsūm eccl'ie tunc ipē cleric' cito d; reit' terare ad manus illi' laicivt p; extra de vsuris.

Secdo ē notādū q' vsurarij tenent vsurā restituere & si nō velint restituere tūc dnt cogi ad restitutōem vt dicunt iuriste extra de vsuris.

Tercio notādū q' manifest' vsurarijs q'dā officia ecclesiastica inhibēt p'mo inhibēt eis accessus altar; offerēdo nā si q's accipet offertoriū eozū



## Summula Raymundi

ille tenet restituere vt pz extra d vsuris. Secdo eis inhihet eccliaſtica ſe-  
pultura. Tercio inhihent e denegatur eis omnia eccliaſtica ſacta e pncipal-  
liter euchariftia inhihetur niſi velint peniterez illud reddere: pro tali ſa-  
cto ſatiſfacere.

**Quarto** e notadu q pueri qui poſſident pbia acquiſita p vsura a pre-  
dnt ea reddere. imo non tm ipi ſed oes ſucceſſores e heredes eoz tenentur  
vsuras reddere non tm vsuras imo etiã rapinãz furtũ hui⁹ vsurarij. Et  
ſi nõ fecerint erunt vsurarij e hoc ſi ſciunt ſe poſſidere vsurã. furtũ. vl rapi-  
nãz pz extra de vsuris. **Pro** quo ſciẽdũ hñ ſapientẽ tũc q tãgit pccens  
comquabit ab ea. q ſibi tãgẽtes vl poſſidẽtes vsura pñs dãmẽnt niſi reſti-  
tuãt e maculant eadẽ pice ſe vsura. imo dñs multoties punit filios tpali-  
ppter pctã pentũ. Et ſi fuerint imitatores paterni ſcleris eternaſ dam-  
natur. vt in Exodo. ego ſum dñs tuus fortis viſitãſ pctã pentũ in filijs ſus-  
is in ſcã vel qritã gnãrdẽm in his qui oderunt me.

**Quinto** eſt notadum. q vsurarij raptores in ſra bene ppant adinuſ-  
cem. qz omñs vsurarius e raptor e non econuerſo. nã vsurari⁹ recipit alie-  
nar ambo obligatur ad reſtituẽdẽm.

**Sexto** notadũ. qz ois auar⁹ elongabit a do tñ pncipue vsurari⁹ qd theo-  
lozi ſic declarãt. qz ipe vsurari⁹ e peior diabol⁹ qz diabol⁹ nõ dimittit pec-  
catorũ minimũ pctũ impunitũ niſi talis facit p pñiam ſe vsurari⁹ nõ dñ-  
mittit vnũ groſſum niſi debito ſatiſfaciat. **Septimo** vsurari⁹ peior e toto in-  
ferno. qz infern⁹ in paſſiõe dñi reſtituit illa q nõ fuerit ſua. Sz ipe vsura-  
ri⁹ in paſſiõe dñi nõ potuit moueri ad dimittẽdũ vnũ obulũ debitorũ vbi  
tñ tot⁹ infern⁹ monebat e reſtituit immediate illa q nõ fuerit ſua iõ peior e eo

**Octavo** vsurari⁹ e peior omñi ſure. qz ſur ſurat p in media ſz vsurari⁹ ſurat ſi-  
ne medio. qz diu noctuqz depaupat e exhereditat hoies. Et iõ Abacuc p  
ppha d eo dñt ſic. ſi fures introiſſent ad ter latrões p noctẽ vt iqz ñ ſuſtinu-  
iſſes ſz clamores ſuſcitãſſes ſz ptra vsurariũ clamare nõ poteſt in h eſt pe-  
ior omne ſure. **Nono** vsurari⁹ e peior iuda traditorẽ chñi qz iudas pecuniam  
reddidit. vt hñ p bñm Matth. dicentẽ. pnia duct⁹ retulit triginta argẽtes  
os dicens peccauĩ tradẽs ſanguinẽ iuſtũ qz minime facit vsurari⁹ q nõ re-  
ſtitueret debitorũ dimidiũ groſſũ. **Decimo** vsurari⁹ e peior: oi creatura qd pz  
er eo. qz vsurari⁹ vedit qd oib⁹ e cõez h ipe approbat ſibi qz xps eſt cõe oib⁹  
qd ipe vedit. Et iõ dñt lra vir e medicia e h e vir niſi ipe illd pus reſtituat e ſi  
ipe pt reddere nullo mō dz abſolui niſi reddat qz pctũ non dimittit niſi  
ſi ablatũ reſtituat d qet iniquitate dñt Job. qz celi iniquitatẽ eoz reuelat  
bunte tra ſurget aduerſum eos. Itẽ omnia elemẽta abhorẽt vsurarios  
accipe excepto igne vt hñ p hñm Mattheũ. ite vos maledicti in ignẽ efnũ

**Pro** q nota. q vsurarij raptores. e fures raro ſaluant vnũ ppha. ve q cõ-  
gregat non ſua. Itẽ in actib⁹ Apſtoꝝ pecunia tua tecũ ſit in pditõez nã  
tles rariffime reſtituũt qñs bñ poſſz reſtituere q oib⁹ iſt⁹ dñt mittite i tñs  
bzas extertores eos donec reddãt nouiſſimos qdãtes. q dñt i textũ interi-  
mũ. **Ultio** nota: dubitat circa ſra qz vsurariõs ſure ſi reſtituẽde qd  
debit alijs et q vsurari⁹ nõ abſoluit niſi reddat vsuras. Rñdet qz vsurario ñ  
ſi reſtituẽde ſure qd debit alijs niſi pus reſtituat oes vsuras qd ipe rece-  
pit. **Itẽ** dubitat an lz recipere elemoſynã ab vsurarijs. Rñdet qz ſi ipe



rat q̄ vsurari nō fit impotēs ab restituēdū vsurā tūc licite p̄t ab eo capi elemosyna. Si at̄ p̄sumit q̄ reddit impotēs tūc nō ē licitū ab eo capere elemosynā. imo si q̄s recipet tenet reddere ista q̄b̄ orta ē vsura.

.i. genitor .i. detminat illaz rerum

**Si pater assignet agroꝝ sine domoꝝum**

.i. vadimonia .i. p̄scrutādo

**Dignora nubilibus pueris de parciendo**

.i. vltra pecuniā capitalē .i. non d̄ vsura

**Quod super est sorti signate non reprobat**

s̄ alicui .i. incōuenient. s̄ aliq̄s. s̄ bona

**Obligat ecclesie licite bona que de**

s̄ ecclia .i. possidz. s̄ miles famulā s̄ ecclie

**Hac tenet ipe nihil seruire tenetur eidem**

.i. fucio corpali s̄ bona .i. soluta

**Corporis obsequio quando sunt p̄us ista redempta**

s̄ tibi h̄nti .i. vadiū cautela

**Si placet accipias pignus sub condicione**

**Tollo quod decet hec tua quandoq; resumpseris hera**

**Si tibi p̄stitero summā spernens nihil ex hanc**

**Merceptiuum non vsurarius hic sum**

**Hic** autor ponit alia documēta volēs. Si aliq̄s assignat pueris nubilibus bona tūc illi q̄ accipiūt eos in m̄rimoniū p̄nt licite accipere totum assignatū vltra aliq̄d vltra sorte sit cū istis bonis deind̄ s̄bit s̄m documentum dicēs. q̄cūq; miles possidet aliq̄ bona sibi p̄cessa ab ecclia obligat̄ isti ecclie infra istā obligatōez nō tenet seruire huic ecclie. Deind̄ s̄bit sc̄i documētū dicēs. si aliq̄s accipet pignus ab aliq̄ s̄ hac p̄ditōe q̄ q̄ncūq; a fructibus vel a laboribus illi pignoris int̄tū s̄bleuaret q̄ntū ei concessit tūc d̄ ei restituere pignus sine reuocatōe summe p̄cessor hoc nō ē vsura. vbi gr̄a. si ego p̄cederē vni marcā p̄ q̄ ipe poneret mihi equū si tūc illū equū tam diu obhuare donec fructū vni marce acq̄siui tūc post hoc restituo ei equū z non renoco pecuniā sibi p̄cessam z sic tunc tibi non ē vsura.

**Q**uoniam circa iram nota vsurarij s̄duplices nā quidā publicē q̄dā p̄uati. si s̄ publici tunc puniuntur in sancta ecclesia multiplici tomētō. Primo p̄ iniam excoicationis. Secdo per p̄uationem communionis. Tercio per abnegationem ecclesiastice sepulture z sic de alijs. Si autem sunt vsurarij p̄uati isti sunt multiplices. nam quidam sunt ex facto. vt qui concedunt pecuniā iudeis z nomcn vsurarij non habent licet sint p̄cipies lucroꝝum. Alij sunt ex intentione vt si quis concedit alteri pecuniā cū deivel gratis. Et t̄x tali sperat aliquid s̄fidium sibi tunc illa int̄tio p̄tit cum vsurarium. Et sic patet quomodo sola spes facit vsurarium.



## Summula rammundi

si concedunt pecuniā ad t̄minū gr̄is illo at̄ t̄mino elapso nolūt vteris  
ore dilatōem nisi habuerint aliqd̄ ex ea. Alij s̄q̄ v̄dūt cari⁹ ad t̄po expe  
ctādo q̄ p̄ p̄mpta pecuniā. vbi gr̄ a vt si dare equū p̄ octo marc̄ p̄ annū  
exoluedū que t̄n p̄ p̄mpta pecuniā dare. p̄ q̄tuor marc̄ vsurari⁹ sum.

¶ Sc̄do notādū p̄ modū dubitatōis. vtz vsura sic possibilis videt̄ q̄ sic  
autozitate sc̄ti Hieronymi q̄ d̄t ab ist̄ vsurā exige quib⁹ nocere desideras  
Ex ista em̄ autozitate h̄t q̄ ab isto accipiēda est vsura cui q̄s nocere desi  
deratz sic iudei a nobis exigūt vsurā. qz nobis nocere desiderāt qd̄ sic des  
clara. quicūqz alicui nocere p̄t ille exigit vsurā. sed iude⁹ christiano noce  
re desiderat. igit̄ iude⁹ a christiano exigit vsurā. Maior est nota autozitas  
te Hieronymi sed minor. p̄bat. qz iudei s̄q̄ ita idurati q̄ si christians nos  
cumēta inferre p̄nt ip̄i non dimitterent. Sed in oppositū est l̄ra in mul  
tis locis r̄idetur q̄ vsura non est possibilis. Sed ad autozitatē sc̄ti Hiero  
nyimi d̄t q̄ d̄z sic intelligi quib⁹ nocere desideras sed nulli desideras no  
cere igit̄ a nullo debes vsurā exigere. Alij at̄ sic r̄ident q̄ nullus debz re  
cipe vsuram nec iubeus a iudeo. nec a christiano. nec a pagano sic econ  
uerso non debet fieri q̄ quicunqz accipit vsurā ad restitutōem obligat̄.  
tunc ad autozitatē d̄t si bene inspiciat tunc autozitas est bona. qz d̄t ab ist̄  
vsurā exigere quib⁹ nocere desideras. sed qz nulli debes desiderare nocere  
q̄ a nullo debes vsurā exigere.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōis. vtz lectores et gr̄i in schol̄ d̄nt  
accipere cōmodū d̄ lectionib⁹ et exercitijs. v̄videt̄ q̄ non. qz nul⁹ d̄z v̄dere  
rem sp̄ualē s̄z sciētia est res sp̄ualis q̄ sciam non d̄z v̄dere. Maior p̄z p̄ dif  
finitōem symonie. s̄z Minor. p̄bat. qz scia non est res corp̄alis qz nec vide  
ri nec palpari p̄t. q̄ est res sp̄ualis. Sed in oppositū ē cōis schola. Pro illo  
sciendū. sp̄ualia s̄z duplicia qd̄a s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ctm̄ sicut s̄z septē s̄z  
cramentaz quicunqz talia v̄dunt cōmittūt symoniā vt baptisim⁹ ē qd̄  
d̄a sp̄uale qz in eo p̄fert sp̄s̄ctus et quicunqz v̄dit baptisimū p̄ p̄cio talis  
symoniā cōmittit nec p̄suetudo aliq̄ eū excusat nā tal̄ n̄ meret̄ dici p̄ue  
tudo s̄z maḡ corruptela. Alia s̄z sp̄ualia q̄ s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ corp̄is et  
aie sicut scia q̄ ē in aiaz si ista v̄dunt symoniā n̄ p̄mittūt. Pro q̄ sciendū re  
ctores scholarū s̄z duplices qd̄a s̄z p̄bēdati. qd̄a nō. q̄ non s̄z p̄bentati illi  
p̄nt exigere sufficiēs p̄mū. p̄ eoz laborib⁹. Si aut̄ s̄z p̄bentati hoc ē dupl̄  
vel sufficienter s̄z p̄bēdati vel non. Si minus sufficienter tunc illi p̄nt  
aliquo sumere. p̄ laboribus. Si at̄ s̄z sufficienter p̄bēdati tunc a suis nō  
d̄nt recipere quicqz. Sed h̄nt p̄nt recipere ab alijs sc̄z a diuitib⁹ et illō d̄nt dare  
ministris in eccl̄ia in q̄ ip̄e p̄bēdat̄ est.

o<sup>o</sup> pecuniaz .i. p̄cedo .i. b̄tali

Si mercatori summam tibi presto sub illa

pditōe

Forma q̄ soluas expensas atqz labores

.i. b̄tali sorte .i. p̄tē capio s<sup>o</sup> in tali pditōe

Sorte pari quicqz dederit fors p̄ticipo tunc

.i. mittit .i. ponere .i. p̄uerse fortune

Non est vsura mihi vertere sortis iniqz



**In** te damna velim capitale nomen repetendo  
*.i. pbitio .i. lucy s' int nos*

**Perdere** lucrari sub eadem lege iacebunt  
*.i. puenient pcedas*

**Omne** pecus licite mihi das ac conditione  
*.i. vtilitates s' pctōis .i. picipat*

**Quod** fructus eius cōmunis diuidat vsus  
*mala fortuna s' tale pecus*

**Si** mala fors venerit et perdam pdimus ambo  
*.i. fruct' .i. q' pōderatio*

**Usus** si redimam que pensio dicitur esse  
*s' pecuniay .i. annuatim*

**Et** certam summam tibi soluam quolibet anno  
*.i. pfirmo h s' ipoy*

**Approbo** cum summa pecorum numerum moderetur  
*s' ptractui psumpt'*

**Huic** includantur expense siue labores  
*s' mihi pcessum tibi s' pecuniay*

**Si** moritur pecus hoc ex quo teneor dare summam  
*.i. vsus recipiā cutēz lanā*

**Ne** fractus capiam tibi nil nisi vellera reddam  
*taleyiciū s' pecus*

**Usuram** facit hoc si vis reddi tibi viuum  
*.i. spoliat' .i. occasio*

**Si** predatus ego fuero q' culpa refundi  
*s' ipm s' dño s' fm exigentiā iuris*

**In** me non possit a te sum iure solutus

**Hic** autor: ponit alia documēta dyfura: Et p't lra diuibi in duas ptes  
 fm q' ponit duos casus. r' dt. Si aliq's dat mercatori aliquā pecuniay et  
 saluo laborez saluis expensis eq'lr pecuniā recipit cū mercatore hoc non  
 est yfura nisi iste dans pecuniam velit dānum sortis vertere in mercato  
 rē sed dānum r' lucrū dñt ytriusqz esse cōia yfura nō cōmittas Subdit  
 licitum ē cuiuslibet pecus r' quodcūqz pducere s' hac pbitōe scz q' isti duo  
 dans r' recipiens hmōi pecoris fructū equatr tollant. r' si in hoc cāu p spo  
 lium auferat pec' illud tunc quelibet ps illius fructus auferatur. Etiam  
 si ptingit q' aliq's emat fructū alicui' pecoris s' aliq' certa pecunia per an  
 nū hoc p't fieri sine yfura dum mō pecunia moderet' fm pecor' expensas  
 r' labores. r' si moriat' pecus illd in hoc cāu anteq' recipiēs habeat fructuz  
 tunc ipe non tenet dño suo reddere aliud q' vellera r' si dñs reciperet viuū  
 pecus ipe erit yfurarius: etiam si per pdam seu spoliū auferat' pecus et  
 recipiēs nō sit in culpa tūc ipe tenet aliqd restituere dño s' libere ē solut'



## Summula Raymundi

**Primo** notādū q̄ licitū ē pecuniā ab aliquo recipere vt ipse cū illa pecunia iuste negociat sup dānū & lucy vtriusq; ptis cā exponēt pecuniā q̄ laborātis tūc ille laborās lz nihil de pecunia posuit tñ licite iuste p̄ accipere aliq̄ vbi grā. vt si ego diues p̄stare alicui paup̄i sex marcas vt ipse exerceat mercantia p̄vias infecras. tūc ille mercās licite p̄t sumere p̄te eius quā acq̄sivit cū pecunia sibi p̄cessa.

**Secūdo** notādū pecunia p̄t alicui dupl̄ p̄stari. Primo rōe mutui. & sic nihil d̄z sumere vltra summā capitalē. & si aliq̄ recipit vsura ē. vt si absolūte alicui p̄cedā sex marcas si tūc quicq̄ vltra summā recipio vsura est. Secūdo p̄stat alicui rōe societatis. & illd̄ nō reddit hoiem vsurariū. vt si dare vni mercatori decē marcas vt det mihi dimidietatē lucri s̄b eq̄lib̄ expensis s̄b equali dānō vsura non ē. & hoc intēdit l̄fa.

**Ultimo** est notādū. q̄ in traditōe ouiu vel alioy aialiu triplex est contractus. p̄mus est locatōis tñ. sc̄ds societas tñ. tercius conditionis. mō de p̄tractu locatōis tñ ponitur tale exemplū. vt si ego habeo centū oues & locauro eas apud te s̄b tuis expensis & q̄ tu debes mihi p̄tare medius fructus illarum ouiu tñ in lana q̄ in lacticiu tunc quicquid ab isto recepero nō sum vsurarius. Alius est contractus rōne societatis tantum. vt si ego haberem viginti oues & tu totidem & ego p̄iungā meas tuis s̄b equalibus expensis laborib̄ & fructib̄. & quocunq; fructu ab his vtar non est vsura. & si moreret vna meay ouium q̄ tunc loco illi mortue vellē sumere vniā socio meo nihil p̄ eo sumente tunc facio vsurā. Tercius ē p̄tractus rōne p̄ditōis vt si p̄stare tibi aliquos nūmos p̄ istis ouib̄ ad p̄ceptiōem lucri dāni amboꝝ etiā tenendo s̄b expensis laborib̄ tuis si tūc tu vtes res illos nūmos in alioy vsus pinguiorez & dares mihi intātum quātum portio mea exigeret ac si haberes oues est vsura.

**Unde** est notandū. q̄ aliqui adiungunt aliū casum & ē ille. vt si aliq̄s apponat centū oues & alter sciam vel dimidiā p̄tem s̄b suis expensis & t̄ s̄b tali conditione q̄ ille cum centum ouibus dabit duos coros annuatim frumentozum pro conseruatione earum & alter restituat duas ymas butiri & participant in diuisione lanarum & fructuum talis contractus nō reddit vsuram.

i. aliqua summā pecuniay

**Si** nūmos aliquos mihi quis dat oues

i. fructū

intm

**U**sum diuidimus vel do sibi quod valet eque

i. huic p̄tractui. plures i. neq̄ciosas fallacias

**N**unc factio multi diuersa sophismata miscent

i. dāt taliū aialiu

i. pecuniā

**E**t certam soluunt ouium sub nomine pensam

s̄ oues

vsuz

i. spēs

**C**um nullas habeat turpissima fenozis est fex

i. p̄ magna pecunia

**P**ro multis marcis que res credunt et eadem



<sup>s</sup> denarijs <sup>s</sup> ysurarij pueri  
**Pro paucis redimunt promptis sathane pueri sunt**

<sup>i.</sup> ysurarijs <sup>s</sup> vt dcm ē singulis  
**Istis pocius sic emercando sophistis**

<sup>s</sup> in extremo iudicio. <sup>s</sup> ds gliosus  
**Denno concludit doctissimus ille magister**

**¶** Hec vltima ps isti capituli in q̄ autor ponit vltimū bocumētū hui⁹ tractat⁹ dicens. si aliq̄s alteri pecuniā daret vt emeret oues. empt⁹ ouib⁹ daret ei mediū fructū illarū ouiu⁹ hoc nō reputat⁹ p̄ ysura. sed tñ circa h̄ cōtingūt multa mala sophistica scz si aliq̄s daret alteri pecuniā ad emēduz oues in certo n̄eroz ille nō emeret oues tñ daret ei certā p̄sam p̄ lana e lacticinys ac si h̄ret oues tunc in tali facto cōmittit⁹ ysura.

**¶** Circa lrām notādū. si aliquis mutuat alicui aliquā rē p̄ magna pecunia postea redimeret p̄ pua pecunia tunc ille magnā cōmittit⁹ ysuraz e fili⁹ est sathanez p̄oitōis.

**¶** Secūdo notādū. Si aliq̄s innenerit res iudei vel ysurarij an restitueret illas leso. i. iste q̄ dederat ysurā. tunc dubitat⁹ vt ysurari⁹ satisfecit illi a q̄ recepit ysurā. Rñdetur q̄ ille inueniēs h̄mōi res dz enunciare ysurario q̄ huic leso restitueret. z si tunc ysurarius adhibet voluntatē tūc ysurarius satisfecit leso quo ad illā rem.

**¶** Tercio notādū. Si aliq̄s p̄cederet alteri pecuniā vt tpe n̄citat⁹ ei p̄cederet ecōuerso. tūc dubitat⁹ vt h̄ sit ysura. Ibi rñdet⁹ si tali p̄posito p̄cedat q̄ ei et p̄cedat tpe n̄citat⁹ ysura ē. qz dē Euāgelii mutuū dātes z nihil inde spantes. z id si ex mea p̄cessiōe ip̄ero recōcessionē facio ysurā.

**¶** Quarto nota. Si aliquis concederet alicui annonā veterem p̄ noua vtrū etiā cōmittit⁹ ysuram. Rñdetur lb̄ distinctōe. qz si concederet illi veterē annonaz vt releuat inopiā ip̄ius tunc non est ysura. si aut⁹ p̄cedit illi vt eo plus consequat⁹ illi. tūc cōmittit⁹ ysura.

**¶** Vltimo notādū. Si aliq̄s veteres denarios mutuarct p̄ nouis vtz in hoc cōmittat ysurā. Rñr lb̄ distinctōe. si tales noui denarij p̄ualeat veterib⁹ tūc cōmittit⁹ ysura. qz talis dat rē peiorē p̄ meliori. q̄ cōmittit⁹ ysuram. Si at⁹ denarij s̄ciūs dē valoris tūc non cōmittit⁹ ysura.

<sup>s</sup> penitēti <sup>s</sup> penitēti .i. septē annos  
**Pro mortali septem tibi iungo karenas**

<sup>s</sup> penitēte adiplere <sup>s</sup> sc̄i  
**Te decet has luere veluti patres statuere**

<sup>s</sup> aliq̄s <sup>s</sup> aliq̄d occupat  
**Ordo vel officium te si tenet vt utilitas ve**  
*.i. publica*

**Comunis. debes expensas siue labores**

<sup>s</sup> karenaz p̄siderare <sup>s</sup> debes  
**Warum summare summam diuertere sanctos**